Ca și celelalte crețuri, se duc șiruri (7—8) de puncte „înaintea acului“ prin alternanță; se lasă neîntărite și apoi se strîng.

Crețul se coase conform modelului. El este subliniat de motive mici în galben și de „nemțoane“ lucrate tot în galben. Crețul se lucrează numai în alb.

Acest creț nu apare în nici o altă parte a țării. Se lucrează atît la fodori (bezeri) cît și la umeri.

Crețul „în stîlpi“

Crețul „în stîlpi“ (fig. 63) se folosește de sătencile din Muntenia. Este crețul „creasta puiului“ care apare dublu, distanța dintre cele două crețuri fiind de circa 2 cm.

Crețul se lucrează astfel: după ce s-a dus un rînd de „creasta puiului“ se lasă distanța de 2 cm (vertical) și respectîndu-se exactitatea punctelor de deasupra se coase încă o dată creasta puiului.

La sfîrșit se strîng firele ambelor crețuri. Pînza rămasă între crețuri capătă formă de „cute“, ca niște stîlpi, de unde-i vine și numele.

Crețul „în codrii“

Crețul „în codrii“ (fig. 64) este crețul care se folosește pentru încrețirea iilor din județul Olt. Crețul apare și la iile mai noi din sudul țării.

Se lucrează pe bază de punct înaintea acului ducîndu-se un singur fir, care apoi se strînge. Firul trebuie să fie gros și rezistent; de obicei se folosește firul de coton.

Punctul apare pe față sub formă de orizontale, iar pe dos sub formă de verticale. Se lucrează în culoarea motivelor iei.

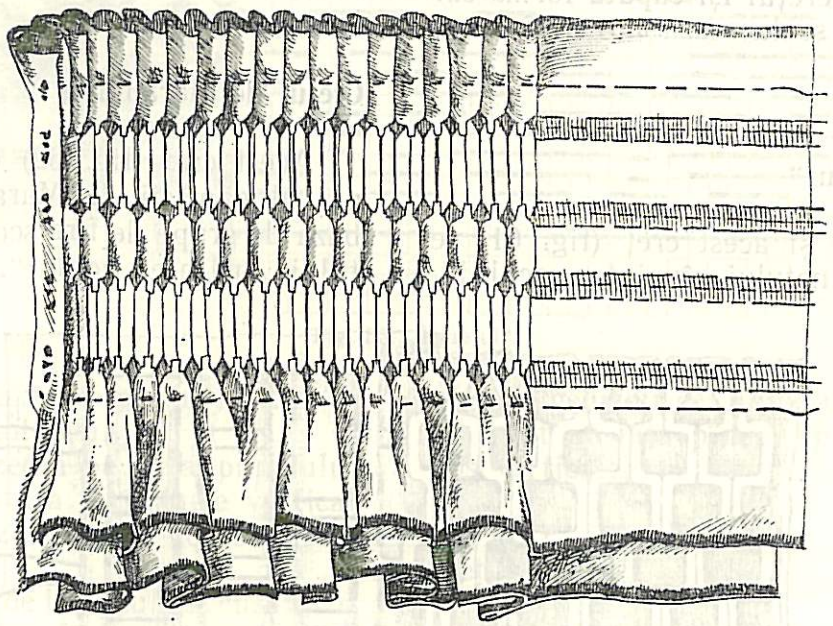

Fig. 62. Crețul „de Maramureș“.

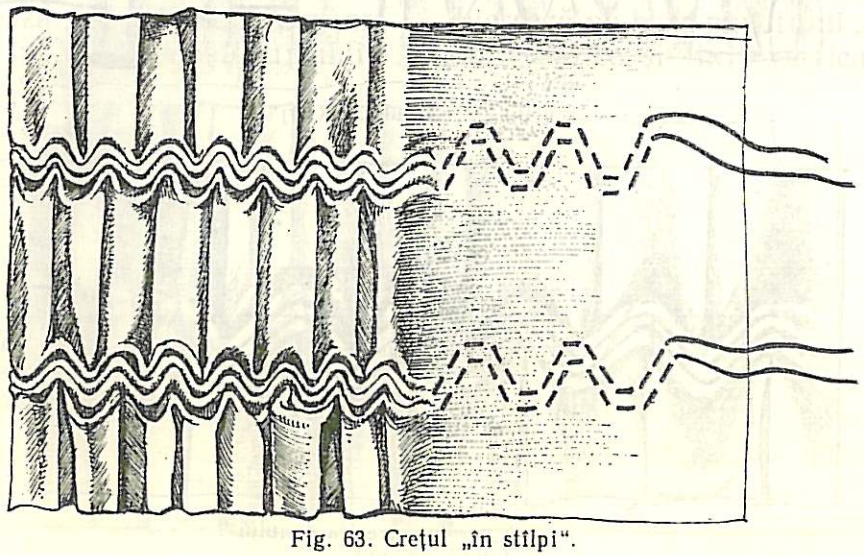

Fig. 63. Crețul „în stîlpi“.

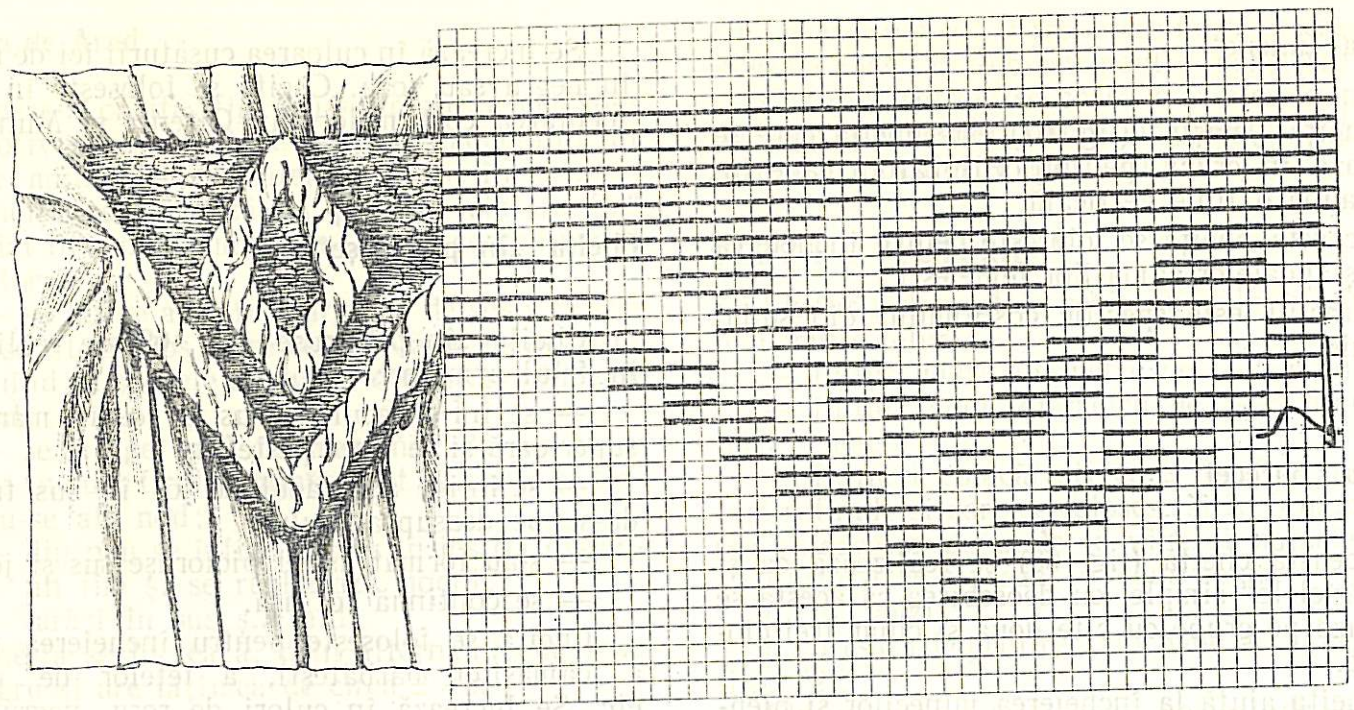

Fig. 64. Creţul „în codrii".

Pînza „încutată"

Încutarea pînzei (fig. 65) se face cu ajutorul punctului „înaintea acului". Se trag mai multe fire la distanţe de 2—3 cm ţinînd seamă ca punctele să fie paralele şi fără a se depăşi unul pe altul. Apoi se strîng şi se capătă muchiile creţului.

Cu acest creţ se încreţesc iile bogat ornamentate ca iile de Muscel, de Argeş, de Oltenia etc.

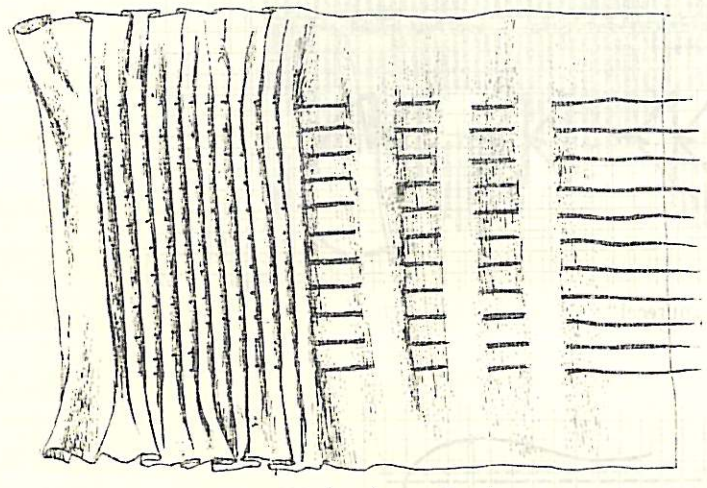

Fig. 65. Încutarea pînzei.

Creţul se foloseşte mult şi în Ardeal pentru cusătura punctului de ciupag (cămaşa din Munţii Apuseni) şi din Banat, pentru cusăutra „nemţoanelor".

În Banat creţul apare la cusătura manşetei cămăşilor bărbăteşti.

Ciupagul

„Ciupagul" (fig. 66) este punctul caracteristic ornamentelor costumului din Transilvania (Apuseni, Cluj, Sălaj). Se lucrează pe baza punctului „înaintea acului", peste muchiile creţului. Un ornament cusut de punctul ciupag se realizează în două etape, astfel:

a. se încreţeşte pînza ducîndu-se fire cu punctul înaintea acului (4—6—8) fire (pe toată lăţimea ciupagului) apoi se strînge şi se obţin muchiile creţului (fig· 65);

b. pe muchiile creţului se coase tot cu punctul înaintea acului modelul respectiv, socotind o muchie un fir de pînză, (pentru un element al motivului cusut pe două fire se folosesc două muchii de creţ).

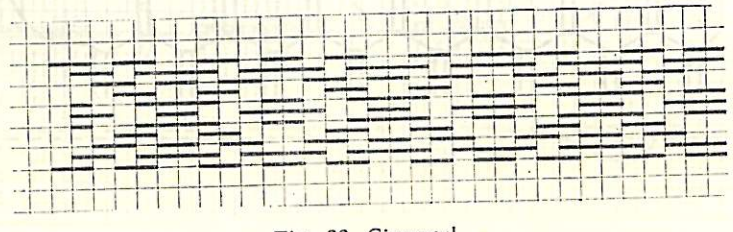

Fig. 66. Ciupagul.

Cheița „muște"

Cheița „muște" (fig. 67) este cheița care se lucrează în cruci, pe mijlocul cărora cade întotdeauna o linie verticală.

Această cheiță se folosește pentru încheierea iilor și poalelor cămășilor femeiești.

Punctul este specific costumului din sudul Olteniei.

Cheița „purecel"

Această cheiță (fig. 68) se realizează ca și „ciocănelele" simple, cu deosebirea că acesta se lucrează pe grupe cu cîte două și chiar trei ciocănele.

Cheița ajută la încheierea mînecilor și piepților iei, precum și a poalelor.

Se lucrează în culoarea cusăturii iei de regulă în negru sau roșu. Cheița se folosește în ornamentarea costumelor din Oltenia și Muntenia.

Cheița „în piciorușe"

Cheița „în piciorușe" (fig. 69) se realizează în felul următor:

— se înfige acul de sus în jos în marginea superioară și se trece peste fir;

— se înfige apoi acul de jos în sus trecîndu-se pe deasupra firului;

— s-au format astfel piciorușe sus și jos;

— se continuă tot așa.

Cheița se folosește pentru încheierea iilor, a cămășilor bărbătești, a fețelor de masă, etc. Se lucrează în culori de roșu, negru, alb și galben.

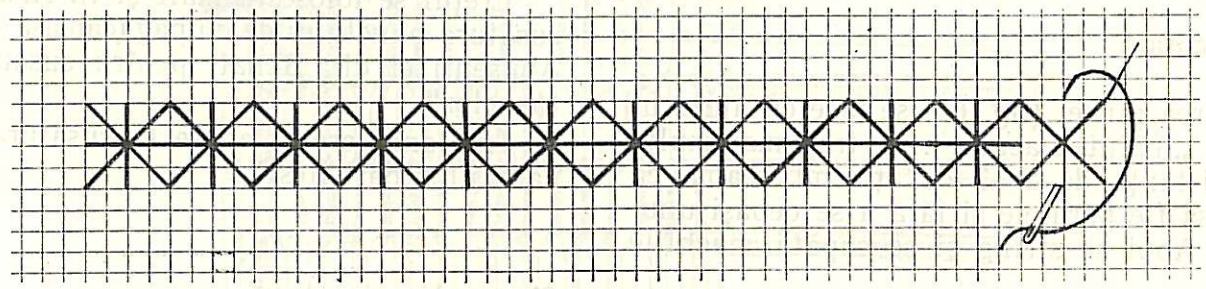

Fig. 67. Cheița „muște".

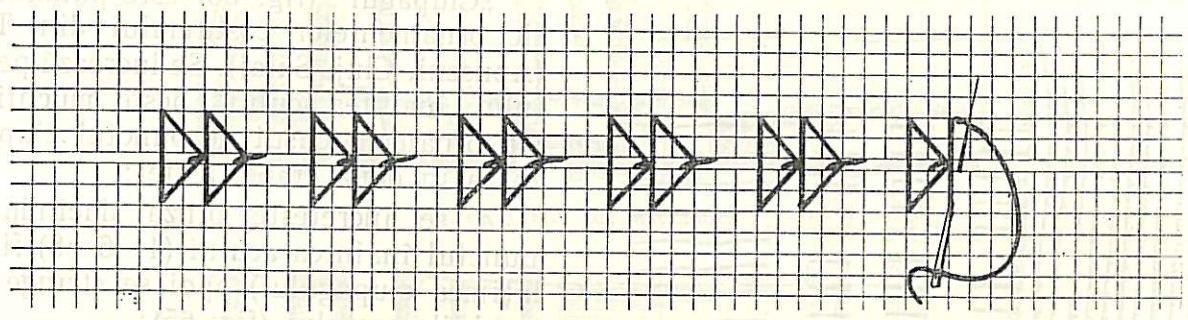

Fig. 68. Cheiță „purecel".

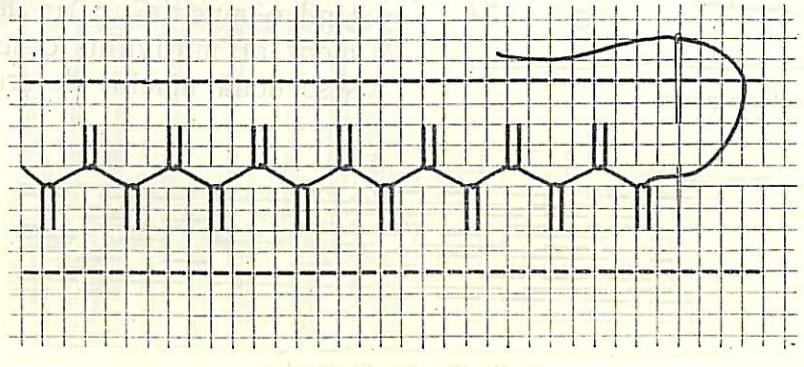

Fig. 69. Cheiță în piciorușe.

Cheița de Arad

Această cheiță (fig. 70) se folosește mai ales ca motiv ornamental de-a lungul modelului lat de pe mînecă și a poalelor, pe foi în sus.

Cheița se lucrează cu punctul „la un fir" înnodat în centrul motivului. Ea se coase în felul următor:

— se înfige acul în marginea de sus a pînzei și se scoate în jos între cele două margini, firul rămînînd în spatele acului și deci terminîndu-se în nod;

— se înfige acul în marginea de jos și se scoate în sus, firul rămînînd tot în spate și formîndu-se alt nod;

— din nou se înfige de sus în jos (la distanță de un fir) și se realizează nodul;

— iarăși în sus ș.a.m.d.

Cheița se lucrează, prin alternanță, cu roșu și negru și are lățimea de circa 2 cm.

Cheița „frunze"

Cheița „frunze" (fig. 71) se lucrează pe bază de punct înnodat. După ce se lucrează un punct de „ciocănel", se trece la coaserea frunzei, apucînd marginile sus și jos, crescînd și descrescînd. Această cheiță se folosește pentru încheierea iilor.

Cheița „frunze" se coase mai ales în partea de nord a județului Olt și în județul Argeș. Se lucrează în culorile motivului iei.

FIXAREA FLUTURILOR

Fluturii de metal, albi sau galbeni sînt de mai multe feluri:

— fluturi mari (diametru de 4—5 mm);

— fluturi mici (diametru de 2—3 mm) numiți și paete;

— fluturii cojocărești care prezintă adînciturі rotunde și care se folosesc și în ornamentarea cojoacelor de unde le vine și numele.

Fluturii se fixează în două feluri:

a. în „solzi";

b. presărați printre motivele ornamentale (fig. 72).

Fluturii în „solzi" se cos petrecîndu-se unul peste altul ca solzii unui pește. Cei „presărați" se fixează conform modelului.

Și unii și alții se cos cu „acul de fluturi și mărgele" (lung de circa 2—3 cm), introducîndu-se firul în orificiul fluturelui, după ce-a fost scos într-un loc și fixîndu-se pe pînză.

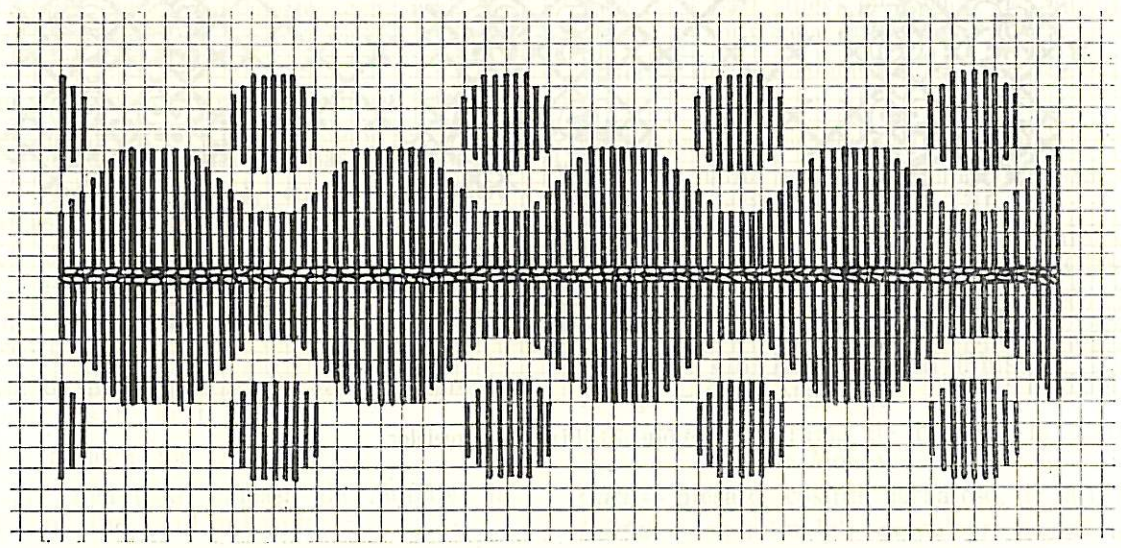

Fig. 70. Cheie de Arad.

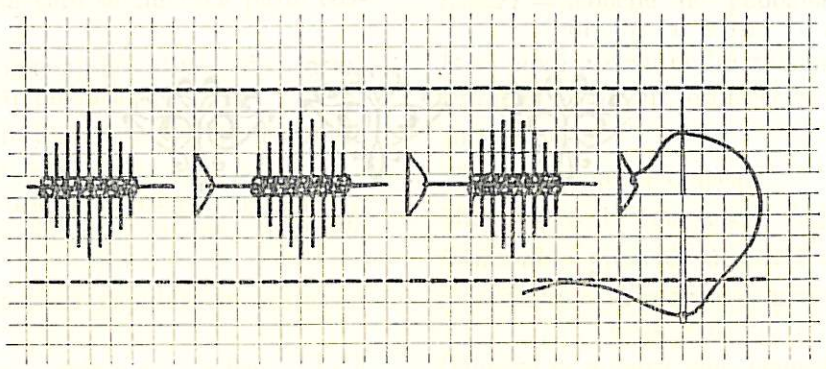

Fig. 71 Cheiță „frunze".

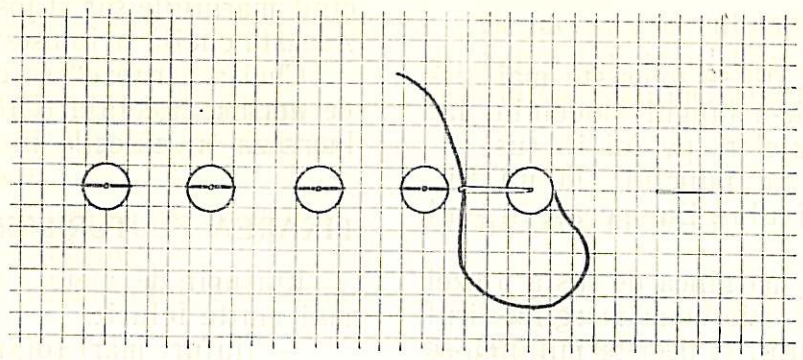

Fig. 72. Fixarea fluturilor.

FIXAREA MĂRGELELOR

Mărgelele au următoarele culori: „floarea mărului“ (roz); „siniliu“ (bleu), „liliachiu“ (lila), galben, verde, albastru, alb.

Se folosesc pentru ornarea iilor încărcate, a cămășilor călușarilor și a cămășilor bărbătești de Bistrița-Năsăud.

Mărgelele se aplică în felul următor: se scoate acul prin pînză, se înșiră pe el atîtea mărgele cîte indică modelul (o mărgea pentru două fire) se înșiră mai departe pe fir și se înfige acul a doua oară, fixîndu-le pe model (fig. 73).

Mărgelele se cos cu fir în culoare (roșu pentru mărgele roșii, galben pentru mărgele galbene etc).

În Bistrița-Năsăud, după fiecare mărgea luată pe ac, acesta se înfige din nou în pînză pentru fixarea ei.

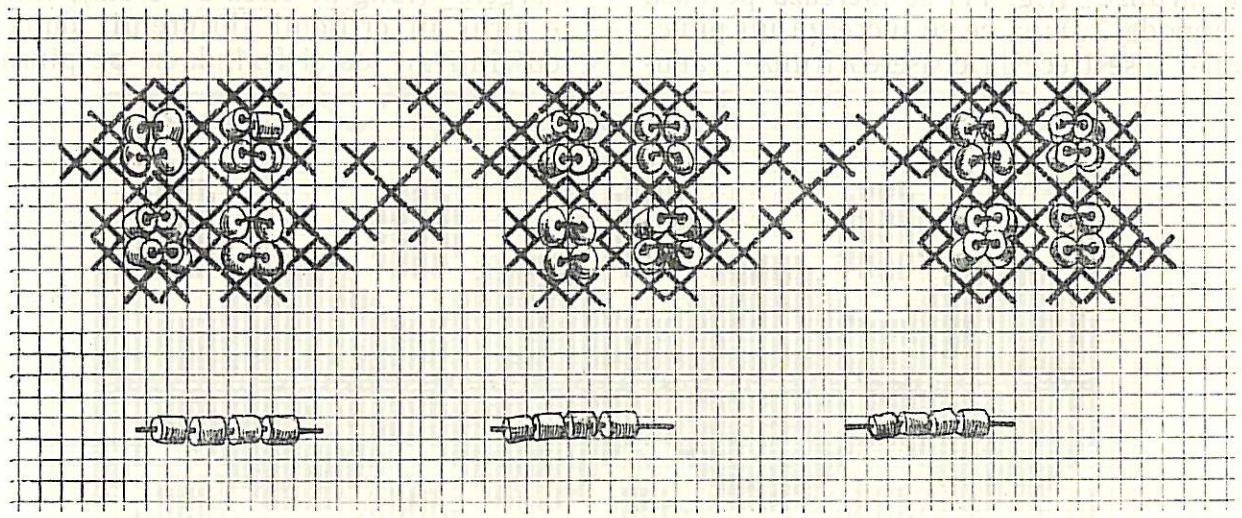

Fig. 73. Fixarea mărgelelor.

GLOSAR

Altiță = cîmp ornamental dispus transversal pe umărul iei.

Alesătură = tehnică a țesăturii. Alesătura se face cu degetul în războiul de țesut, în două sau patru ițe.

Ațică = ață subțire și bine răsucită care se folosea înainte de 1900.

Barbur = motiv ornamental cusut în formă de M pe clinul din față și din spate al cămășii bărbătești din regiunea subcarpatică.

Bete = fîșii înguste de 3–4 cm și lungi de 2–3 m, care servesc drept cingătoare peste costumul femeiesc și bărbătesc; se țes în război în „năvădeală".

Brăcinar = ață groasă din in, cînepă, bumbac, arnici, cu ajutorul căreia se încrețesc poalele costumului femeiesc sau „fusta" cămășii bărbătești.

Baieră = ață mai groasă, răsucită, cu care se-ncheie gura cămășii bărbătești.

Băgătură = bucată de pînză care se introduce sub braț pentru a da lărgime cămășii (Muscel).

Birnețe = bete care se folosesc în Banat ca cingătoare peste costum.

Broschiță = bucată de pînză pătrată (4–5 cm²) care se introduce sub braț (Olt).

Brățară = manșeta mînecii iei (Ardeal).

Brezărău = ață care încrețește cămașa de Moldova la gît și care ține locul gulerului.

Brîu = piesă care servește drept cingătoare peste costumul bărbătesc.

Bundiță = cojoc din Moldova care se îmbracă peste costumul românesc.

Bumbușcuță = elemente ornamentale pline, de formă rotundă (Bistrița-Năsăud).

Căpeneag = *căpeneac* – ia cu toate piesele ei, denumire proprie județului Olt.

Catrință = *cătrință* – piesă dreptunghiulară, de costum, care se poartă de la brîu în jos, în spate și-n față.

Ceapsă = obiect pentru acoperirea capului, în costumul din Banat.

Cheiță = cusătură cu ajutorul căreia se încheie două margini de mîneci, piepți ori poale.

Cioareci = pantaloni bărbătești, confecționați din dimie albă (aba).

Ciocănele = benzi negre, în formă de panglici înguste, cusute pe ia de Sălișteț.

Cipcă = dantelă de mînă (Ardeal) care se lucrează la mînecă, jos.

Cîrlionți = elemente ale motivelor ornamentale (Olt).

Cîrpă = cîrpă sau maramă de borangic.

Cheutori = găuri (butoniere) cu care se încheie.

Ciupag = motiv ornamental în formă de trapez, pe piept sub guler, la cămașa de Munții Apuseni; denumire a iei din Mehedinți și sudul Ardealului.

Conci = împletirea părului și așezarea lui în formă rotundă.

Conciu = piesă de acoperire a capului (în Banat).

Cortel = haină mare de dimie albă sau maro care se poartă în județul Olt.

Cleată = bucată de pînză care se introduce sub mîneca cămășii spre a-i da lărgime (Olt).

Fodor, fodră, bezer = volanul de la mîneca iei (Maramureș) sau de la poalele cămășii (Muscel).

Fofiază = clin la mîneca iei (Muscel).

Frînge = bete (Năsăud).

Fruntariul = maramă de bumbac la costumul femeiesc din Moldova.

Gaci = piesă de costum bărbătesc, de la brîu în jos (Oaș).

Găetan = șnur împletit de culoare neagră, albastră, roșie.

Gubă = haină groasă de lînă (Oaș).

Guneaț = șubă de dimie albă (Banat).

Icușari = monede de podoabă femeiești, confecționate din metal suflat cu aur.

Ie = piesă a costumului românesc, de la brîu în sus.

Încreț = ornament transversal sub altiță.

Jolj = șifon

Muscă = punctul crucea.

Murea = vestă femeiască, Argeș.

Năframă = piesă de acoperit capul.

Năvădeală = introducerea urzelei în ițe și în spată. Tehnica țesutului cu iți pe urzeala pînzei.

Obinzică = gulerul sau manșeta iilor românești (Ardeal și Muscel).

GLOSAR

Obînzeli = punct de cusătură pe bază de fire scoase pe care se coase șabacul (Olt).

Ociți = punct de cusătură (tighel) în Ardeal.

Opreg = denumirea piesei de Banat, cu franjuri și care se poartă peste poale. Denumirea pieselor de la brîu în jos (Mehedinți)

Pavă = bucată pătrată de pînză (4–5 cm) care se introduce sub braț.

Pănură = dimie albă sau neagră (Ardeal).

Păianjen = șabac care se folosește la decorarea costumului românesc.

Șurț = piesă care se poartă în față de la brîu în jos (Ardeal).

Spăcel = (cămașă femeiască de Banat).

Șubă = haină groasă de dimie albă sau neagră.

Tablă = motivul cămășii de Hunedoara.

Tăietură = punct de Banat (Maramureș) care se realizează pe bază de fire tăiate.

Trăsură = ciupag lucrat pe muchiile creților (Ardeal).

Vărgi = dungi cu ajutorul cărora se ornamentează piesele de costum de la brîu în jos.

Vilnic = piesa de costum în formă rotundă, largă, cutată sau creață de la brîu în jos.

Vrîste = vărgi (expresie ardelenească).

Pestenan = vîlnicul de Vlașca.

Picături = motiv ornamental, cu care se ornamentează ia de Sălișle.

Piezuri = punctul tighel (Muntenia).

Piuă = piesă cu ajutorul căreia țesătura de lînă se împîslește, căpătînd grosime.

Prestelcă = zăvelca de Oltenia.

Pui = motive ornamentale, peste cot (Ardeal).

Pumnași = bantă, bentiță, jos la mînă (Ardeal).

Rîuri = rînduri, motive ornamentale distribuite vertical

Seină = culoarea gri, culoarea naturală a lînii.

Scurteică = haină femeiască decorată cu „vulpi".

Șabac = motiv care se realizează pe bază de fire scoase.

Șioară = clinul mînecii (Muscel).

Zadie = piese de costum femeiesc, de la brîu în jos, în Ardeal.

Zăvelcă = piesă de costum femeiesc, de la brîu în jos (Oltenia, Muntenia).

Zbîrciog = punct de cusătură din Oaș și Maramureș.

Zgardă = podoabe femeiești confecționate din mărgele.

Zoltac = bucată de pînză pătrată, care se introduce subraț, la ia de Hunedoara.

BIBLIOGRAFIE

Bănăţeanu Tancred — *Portul popular din Maramureş.* Casa Creaţiei populare, 1970.

Bănăţeanu Tancred, Boris Zderciuc, Petrescu Paul — *Arta populară în Romania.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1964.

Bielz, I. — *Portul popular al saşilor din Transilvania.* Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1956.

Dunăre N. — *Textilele populare romane in Munţii Bihorului.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1959.

Dunăre N. — *Broderiile în arta populară românească.* Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1969.

Focşa, M. — *Ţesăturile în arta populară românească.* Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1969.

Gorovei, A — *Meşteşugul văpsitului cu buruieni.* Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1943.

Iorga, N — *Istoria Românilor prin călători — I, II.* Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1928.

Iorga, N — *Portul popular Românesc — Vălenii de Munte.* Editura Societatea „Neamul Românesc, 1912.

Irimie Cornel — *Arta Populară în Muzeul Bruckenthal.* Editura Meridiane, 1964.

Irimie Cornel — *Portul popular din Ţara Oltului, Zona Avrig.* Editura de Stat pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1957.

Oprescu, Gh. *Probleme româneşti de artă ţărănească* Editura Naţională, Bucureşti, 1940.

PetrescuPaul, Secoşan Elena, Doagă Aurelia — *Cusături româneşti.* Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1973.

Petrescu Paul — *Motive decorative celebre.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1971.

Petrescu Paul — *Portul popular din Banat şi Transilvania.* Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1959.

Stoica Georgeta — *Interiorul locuinţei ţăreneşti.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1973.

StoicaGeorgeta, Doagă Aurelia — *Interioare româneşti.* Editura Albatros, Bucureşti, 1977.

Tăutu Stănescu, N. — *Aplicaţii de broderii româneşti.* Editura Albatros, Bucureşti, 1972.

Tomida Ecaterina — *Cusăturile şi broderiile costumului popular din România.* Editura tehnică, Bucureşti, 1971.

Zderciuc, B. Tilişca, V — *Un sat din Mărginimea Sibiului.* Bucureşti 1963.

Zderciuc, B — *Le Tapis du Maramureş.* Editura Meridiane, Bucureşti, 1963.

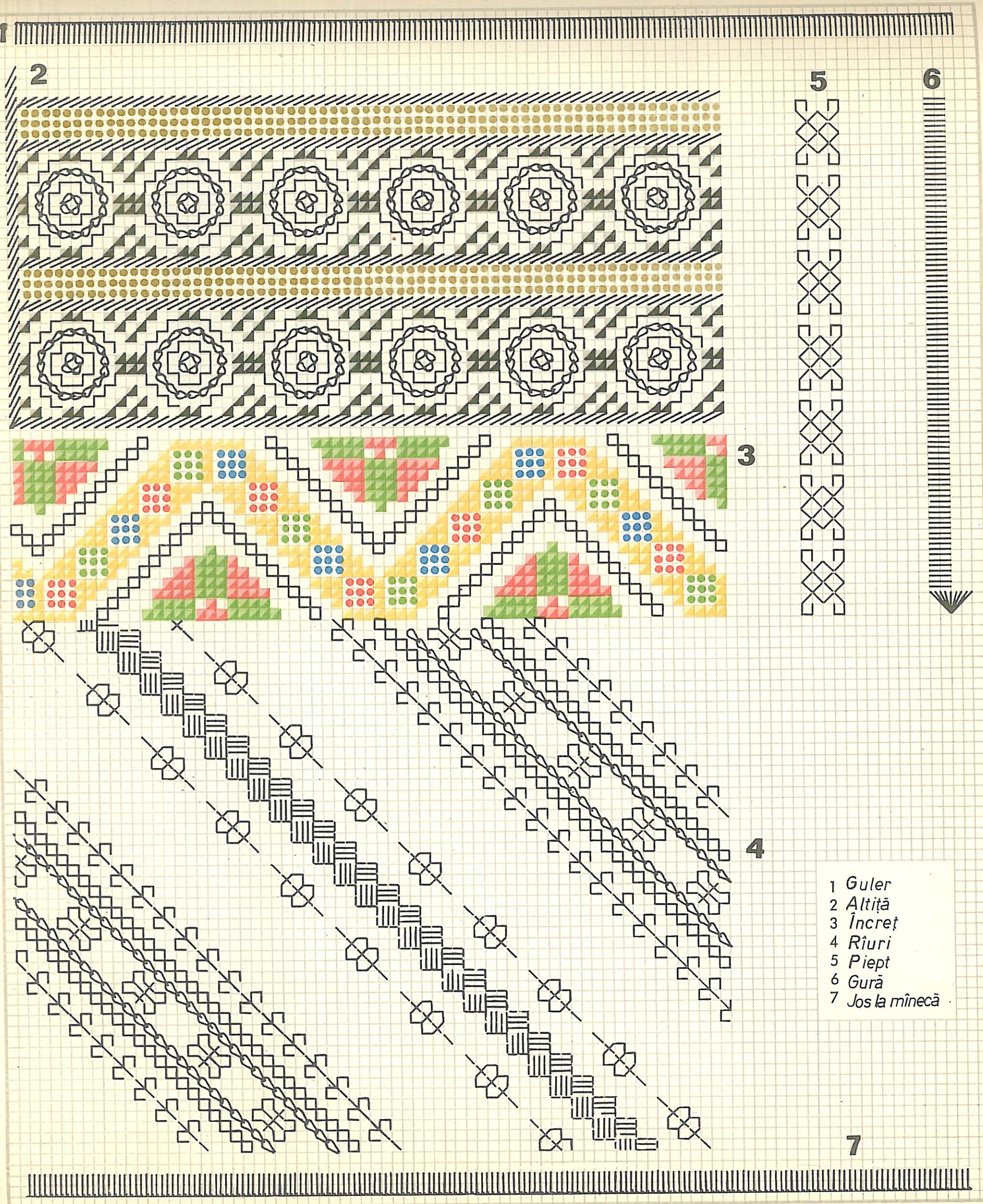

1 *Guler*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rîuri*
5 *Piept*
6 *Gură*
7 *Jos la mînecă*

IA DE SUCEAVA (se lucrează cu fir gros buclat)

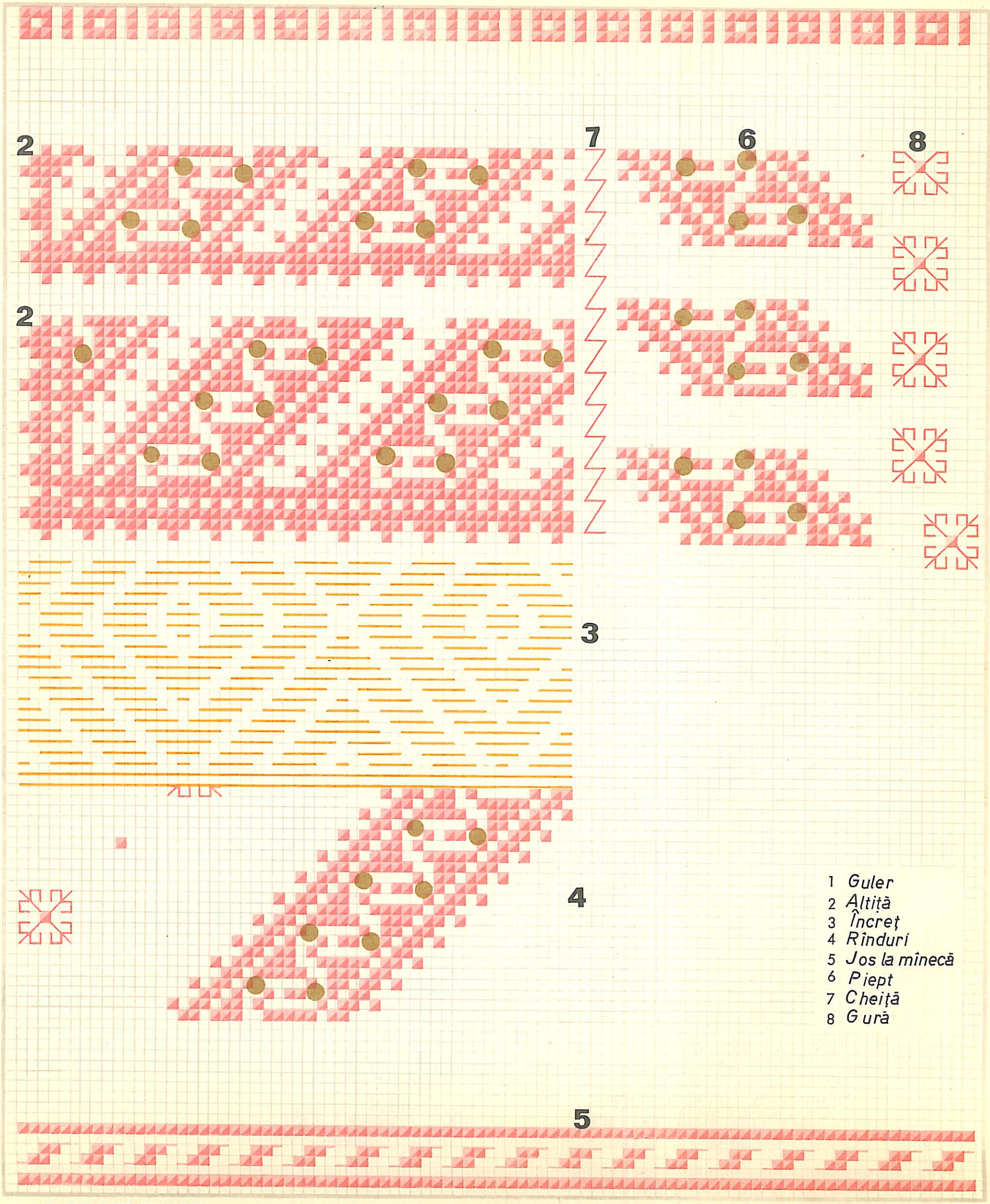

1 *Guler*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rînduri*
5 *Jos la mînecă*
6 *Piept*
7 *Cheiță*
8 *Gură*

IA DE MEHEDINȚI

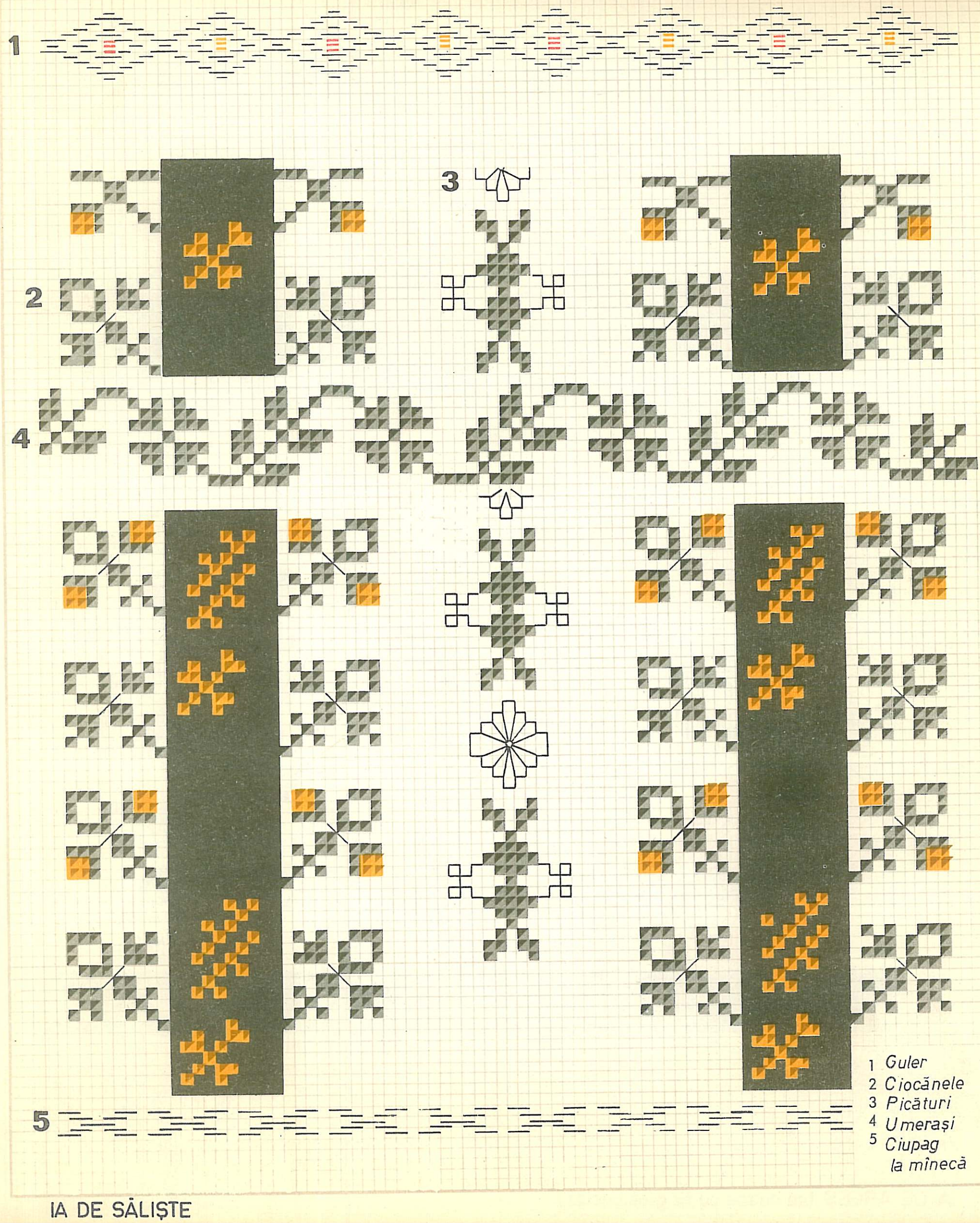

1 *Guler*
2 *Ciocănele*
3 *Picături*
4 *Umerași*
5 *Ciupag la mînecă*

IA DE SĂLIȘTE

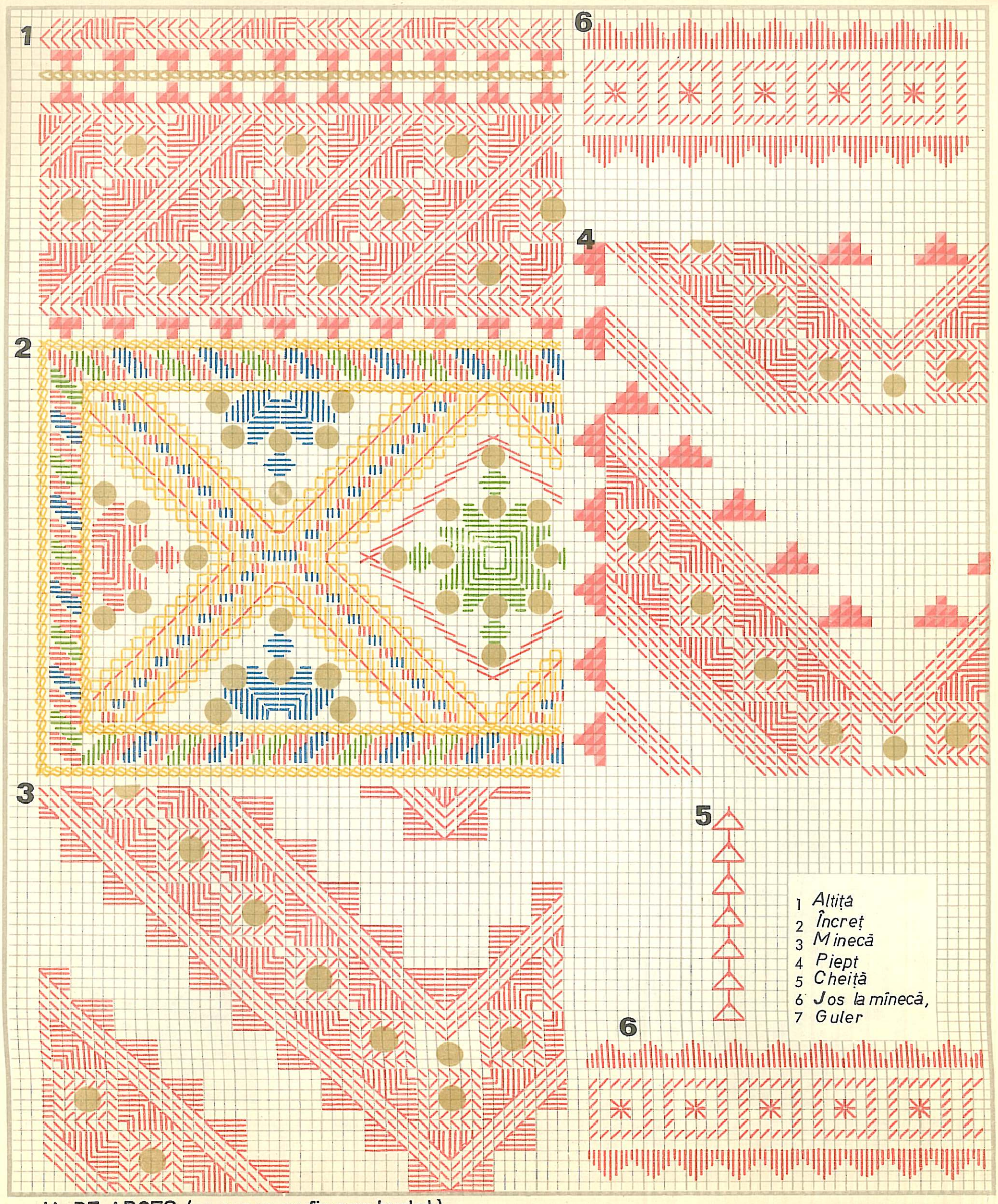

IA DE ARGEȘ (se coase cu fir gros, buclat)

1

2

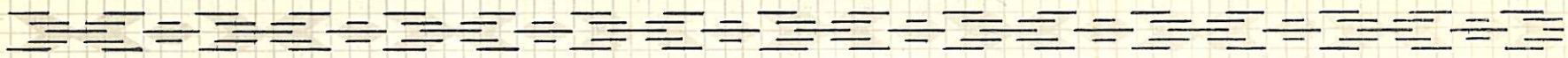

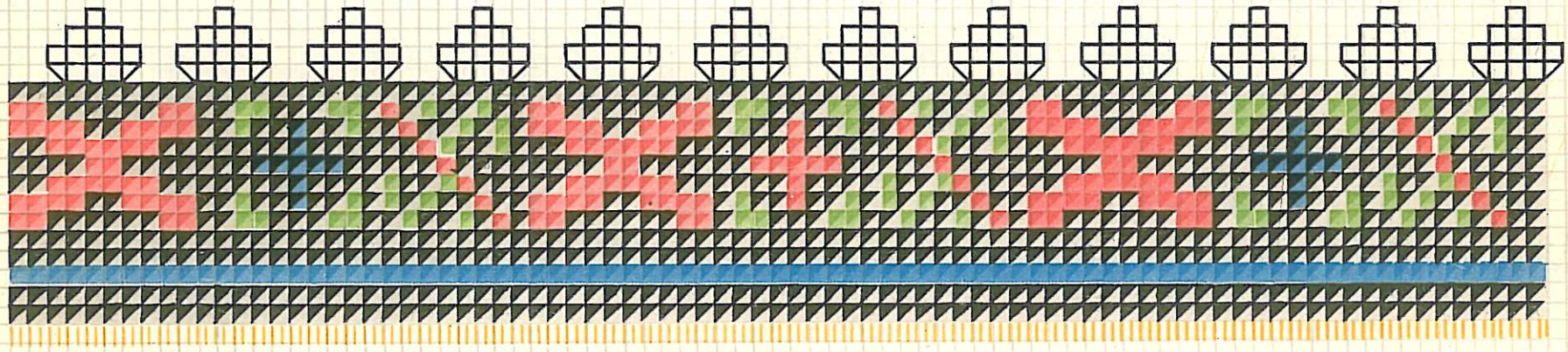

3

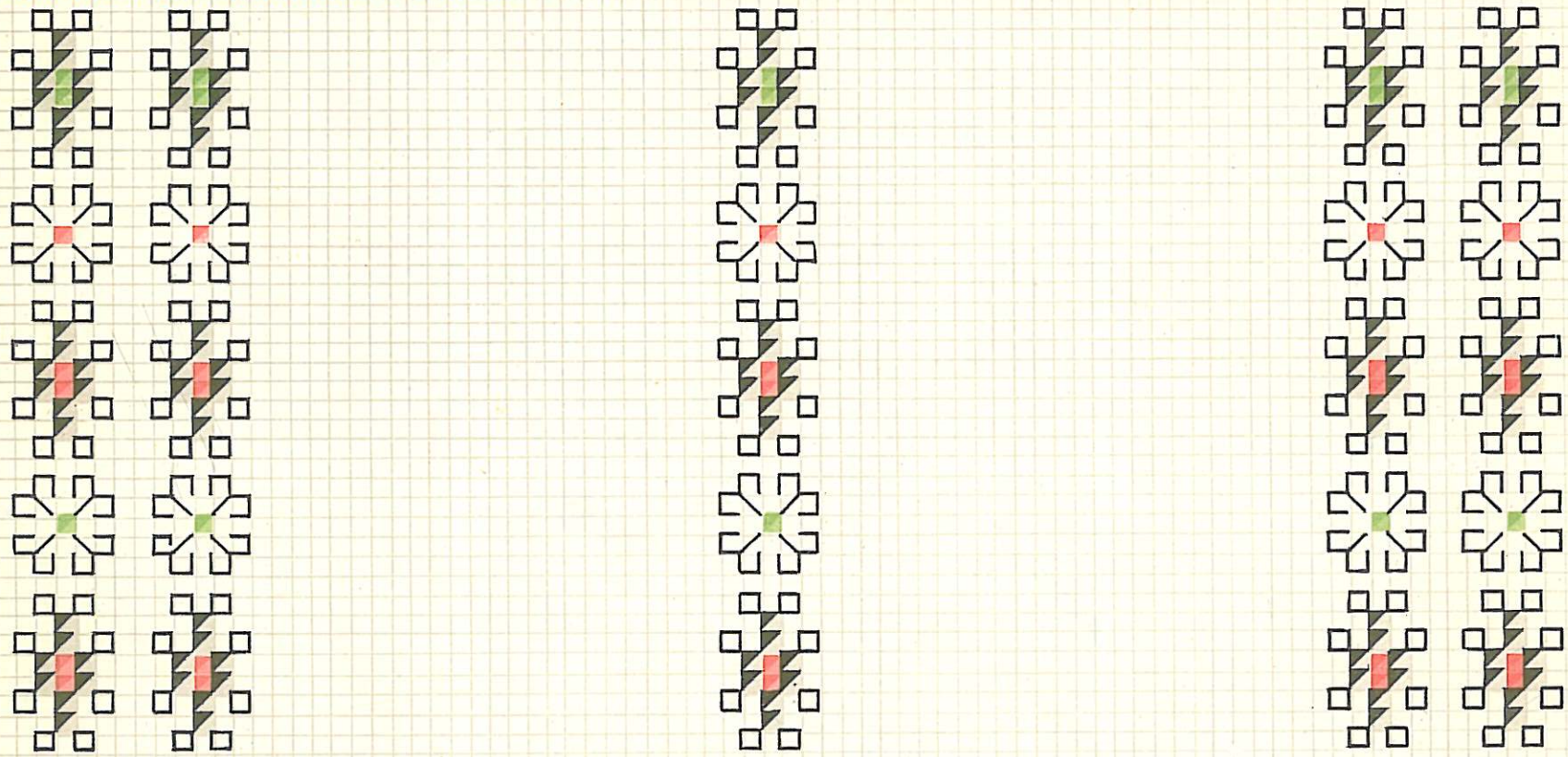

4

5

1 *Guler*
2 *Ciupag*
3 *Umeri, șire*
4 *Ciupag*
5 *Jos la mînecă*

CĂMAȘĂ DE TÎRNAVE

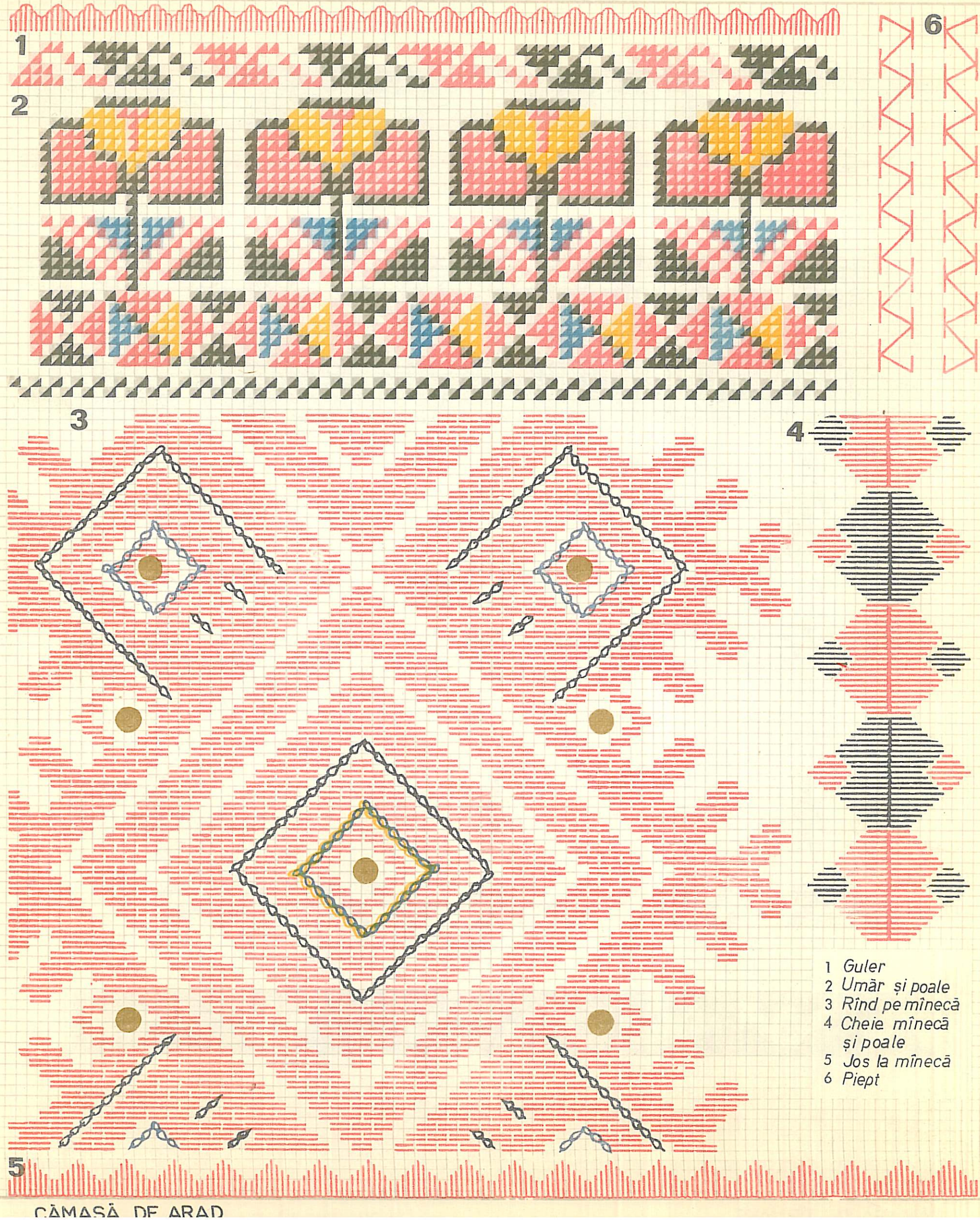

1 *Guler*
2 *Umăr și poale*
3 *Rînd pe mînecă*
4 *Cheie mînecă și poale*
5 *Jos la mînecă*
6 *Piept*

CĂMAȘĂ DE ARAD

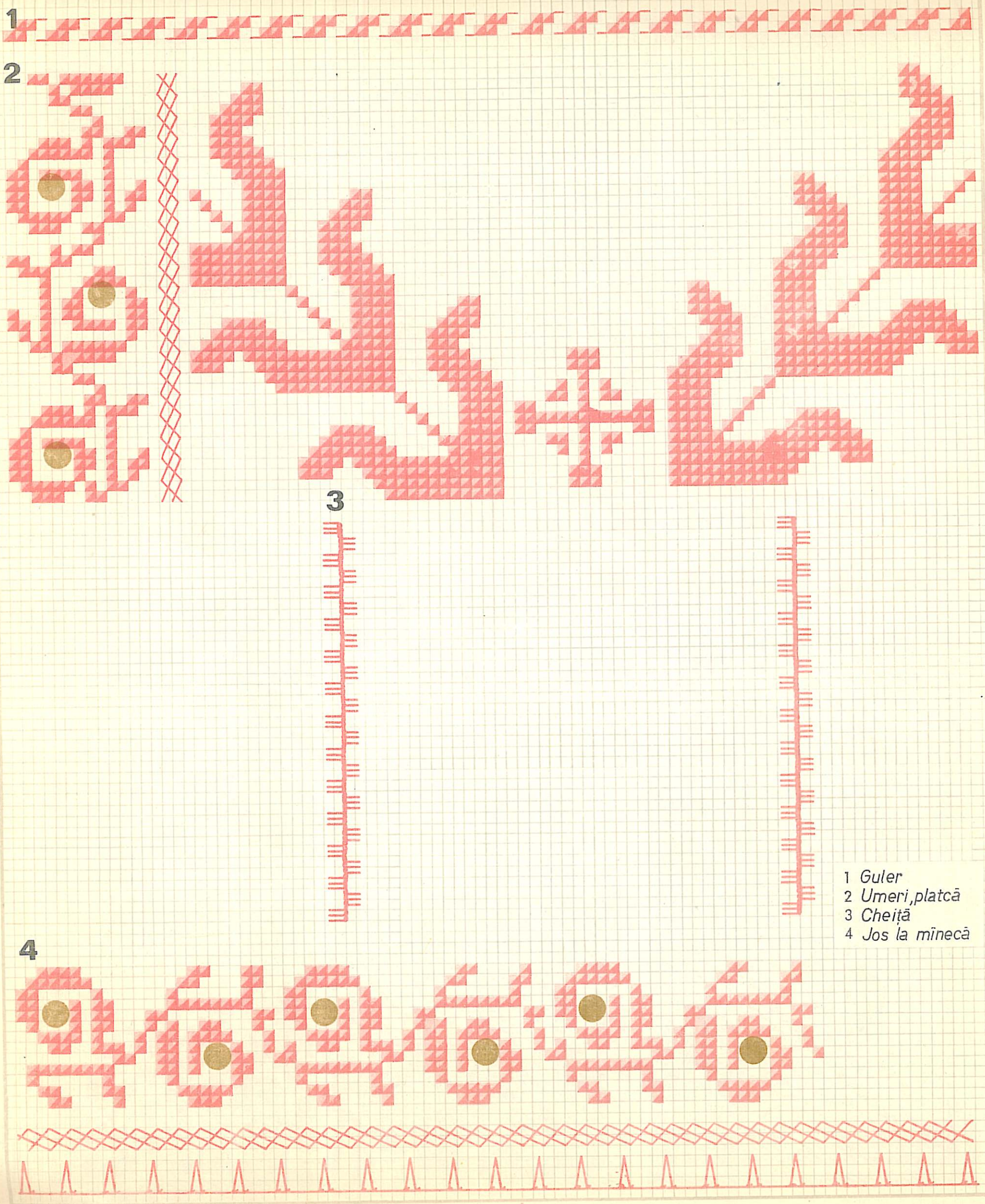

1 *Guler*
2 *Umeri, platcă*
3 *Cheiță*
4 *Jos la mînecă*

CĂMAȘĂ DE DOBROGEA

1

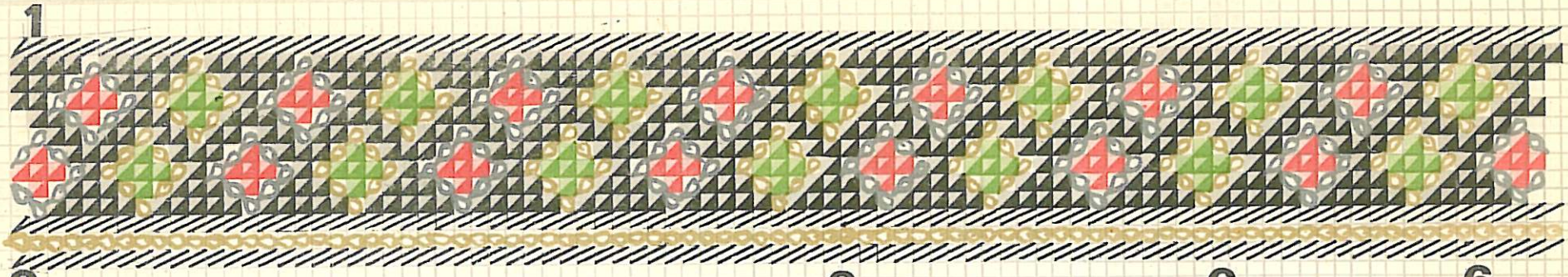

2

3

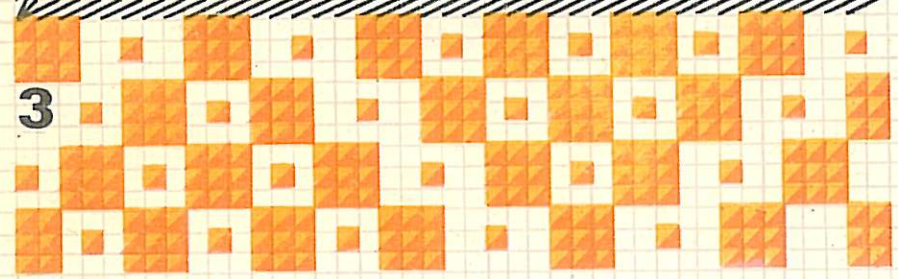

4

5

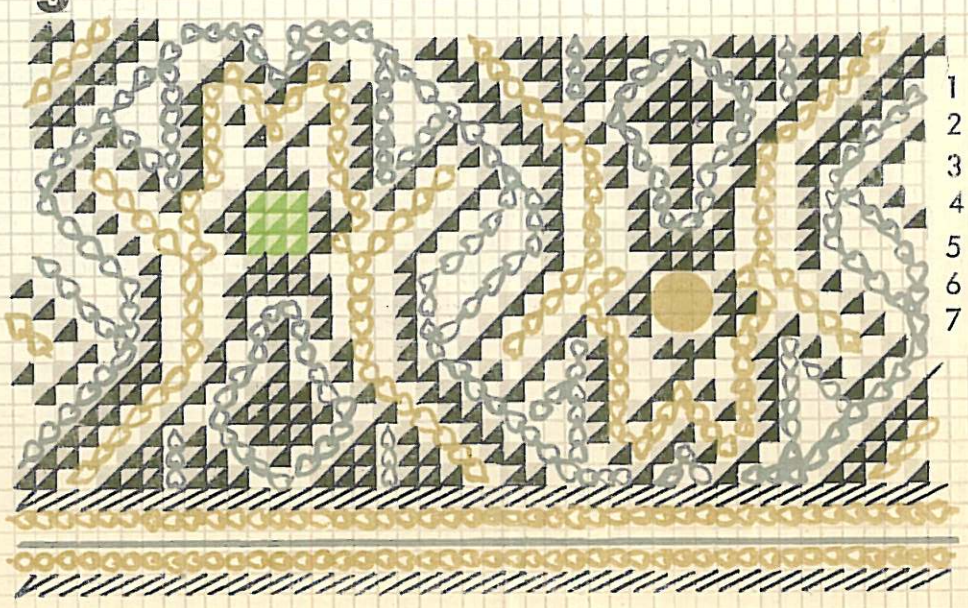

6 6 6

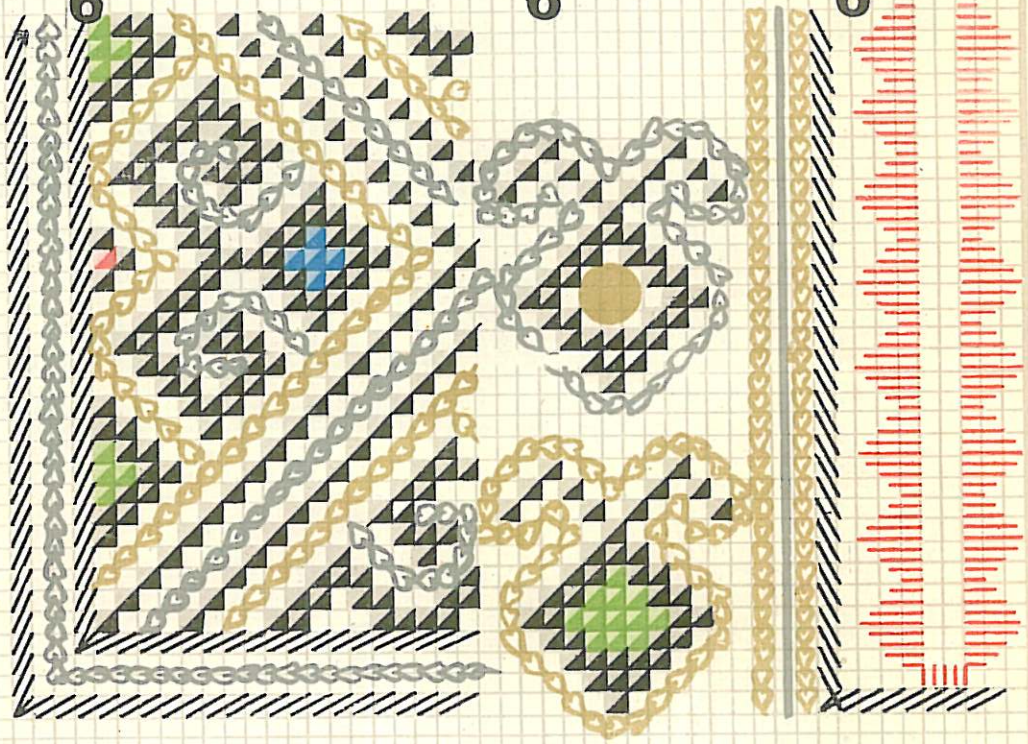

7

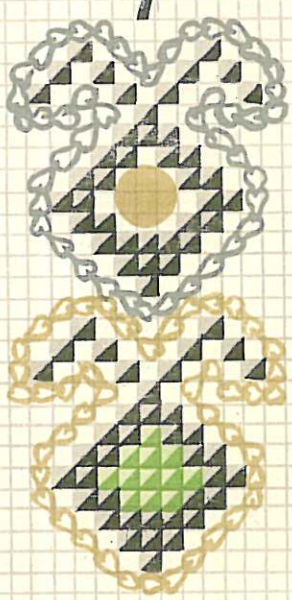

1 *Guler*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rînd pe mînecă*
5 *Jos la mînecă*
6 *Piept*
7 *Spate*

1 *Guler*
2 *Creț*
3 *Mînecă și piept*
4 *Jos la mînecă*
5 *Cheiță*

IA DE OLT

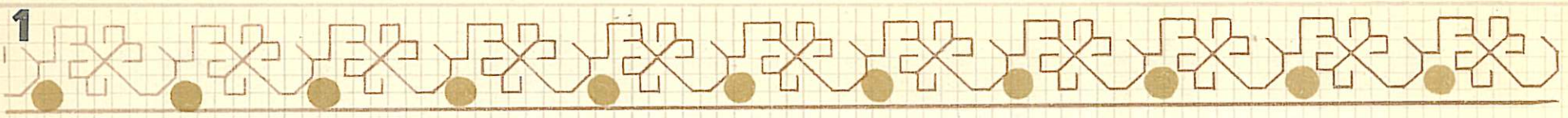

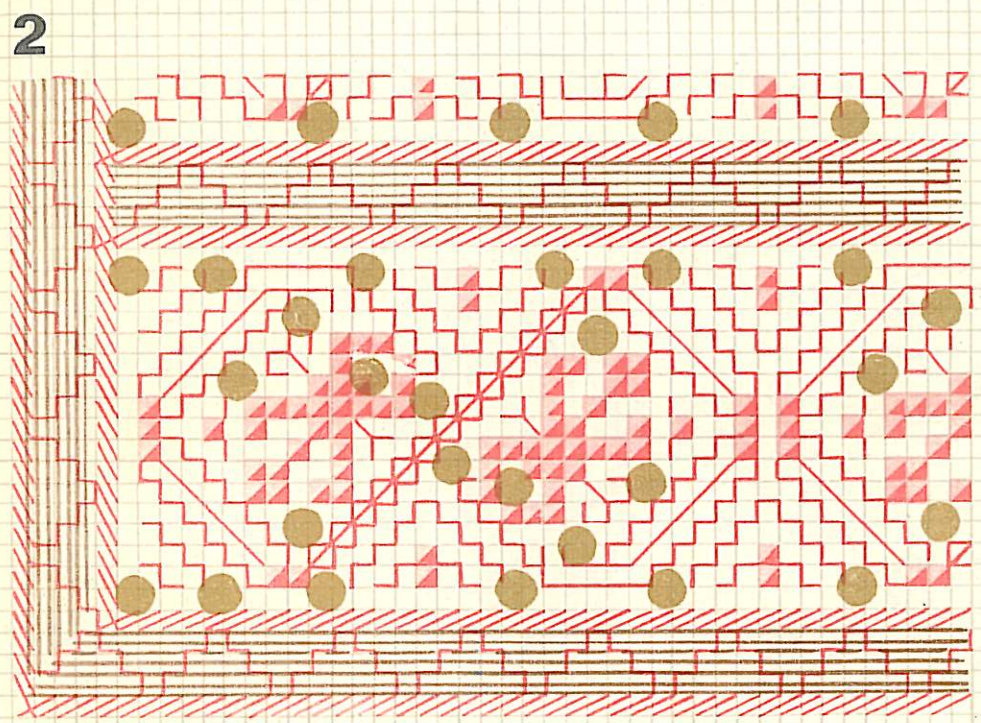

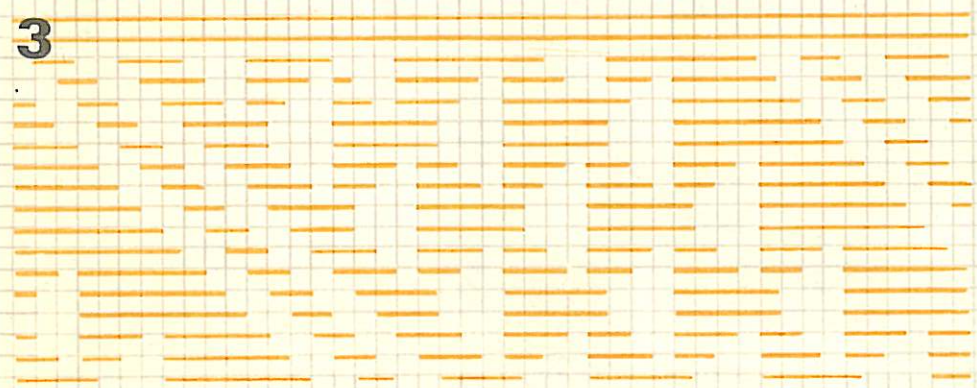

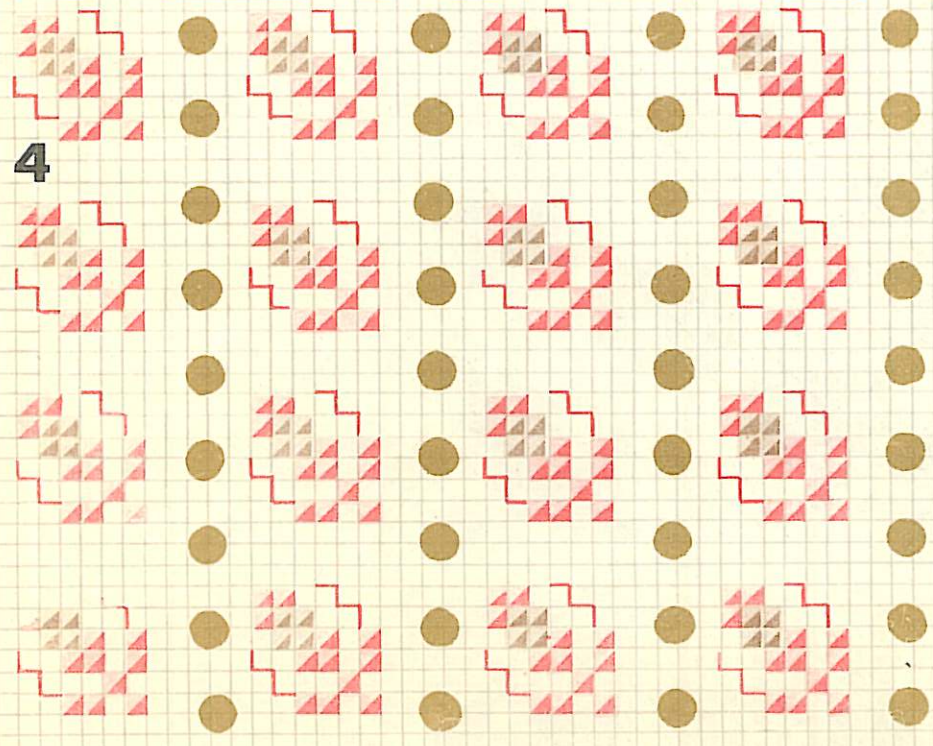

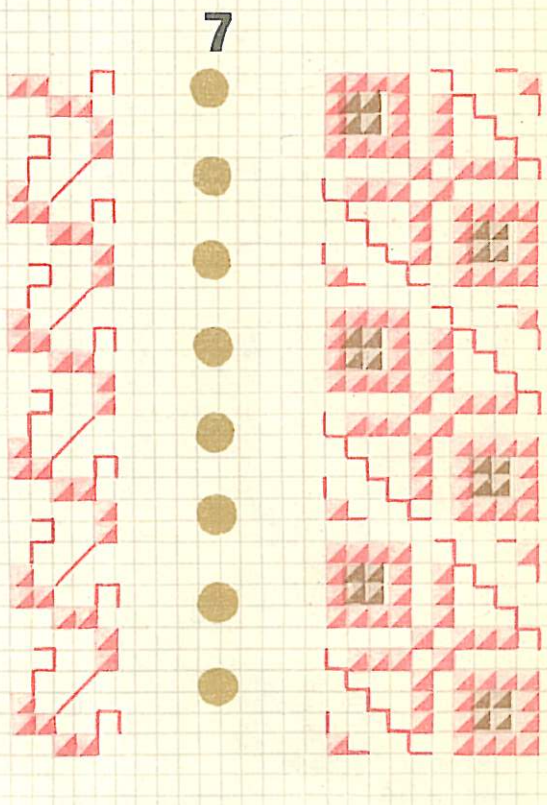

1 *Guler*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rînduri pe mînecă*
5 *Jos la mînecă*
6 *Cheiță*
7 *Piept*
8 *Gură*

1

2

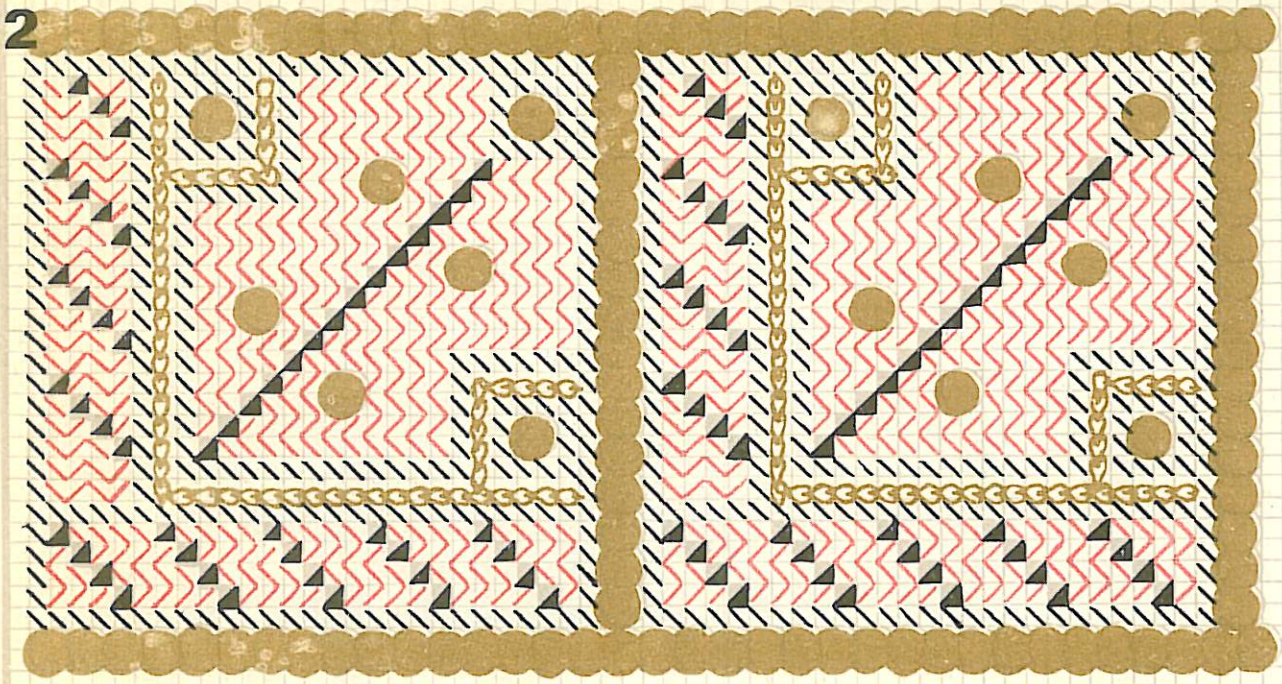

3

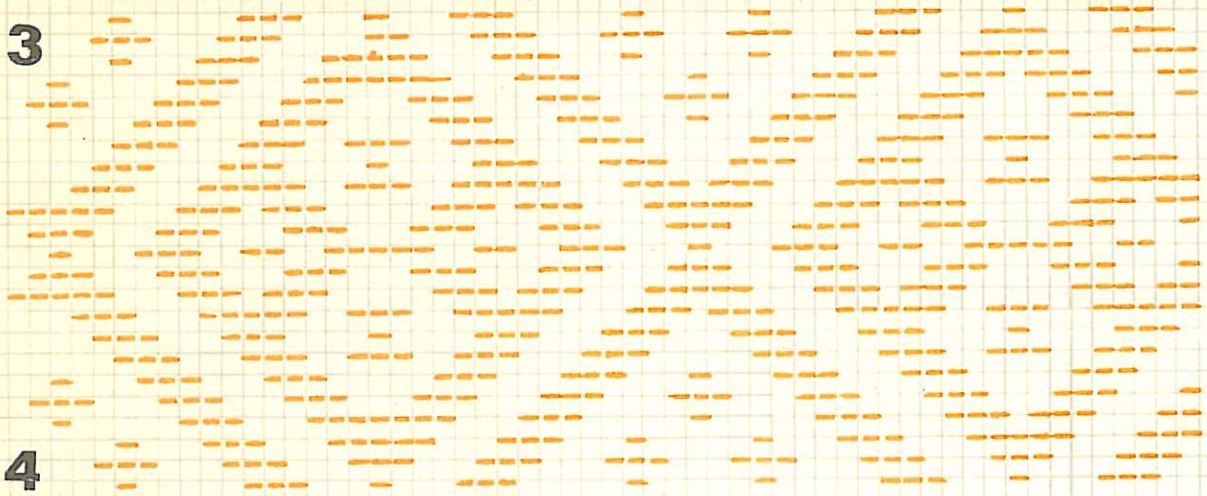

4

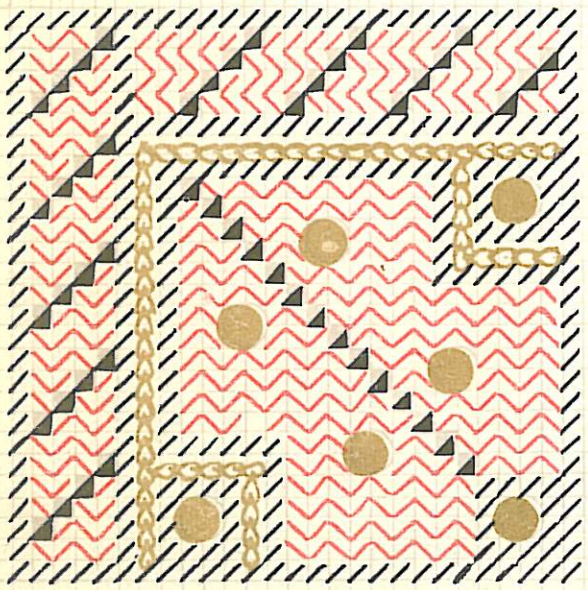

5

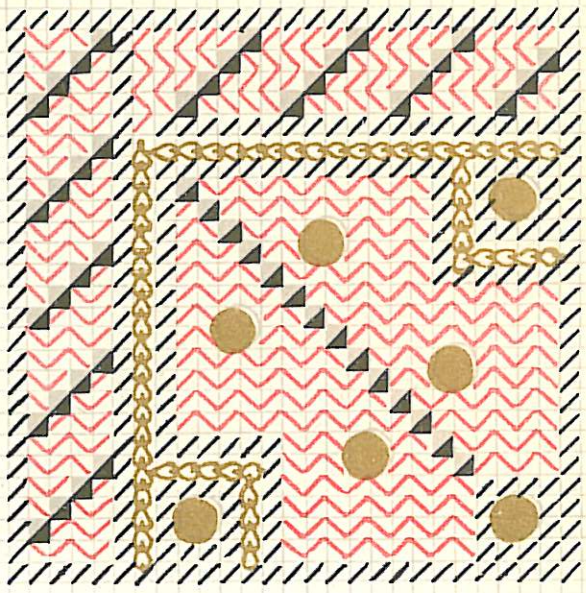

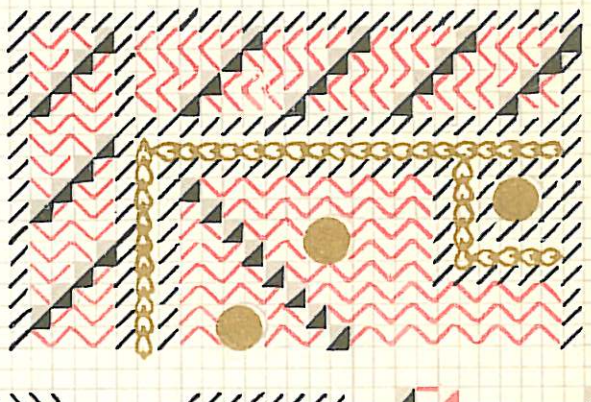

6

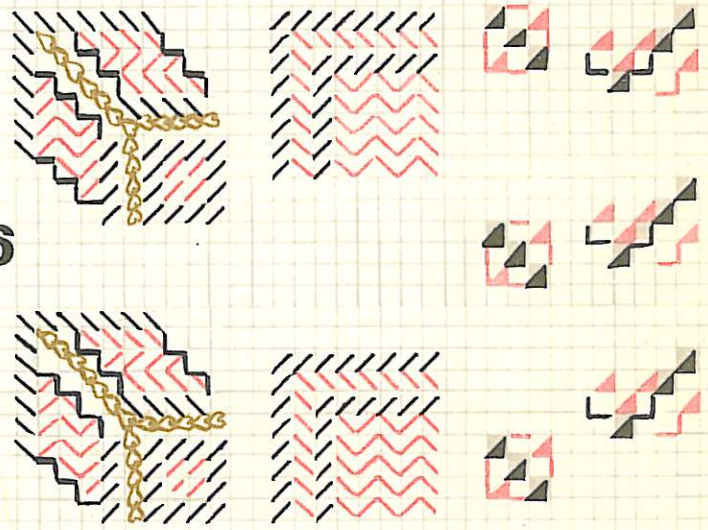

7

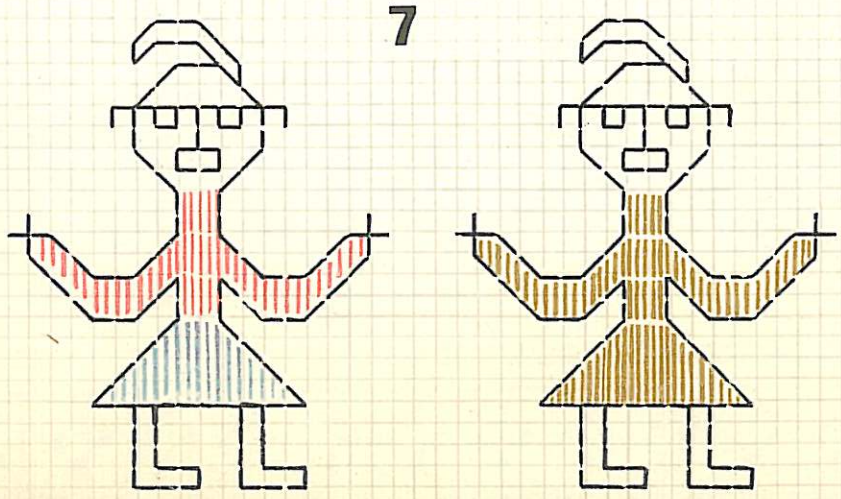

1 *Guler*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rînd pe mînecă*
5 *Piept*
6 *Spate*
7 *Poale*
8 *Jos la mînecă*

8

IA DE VLAȘCA

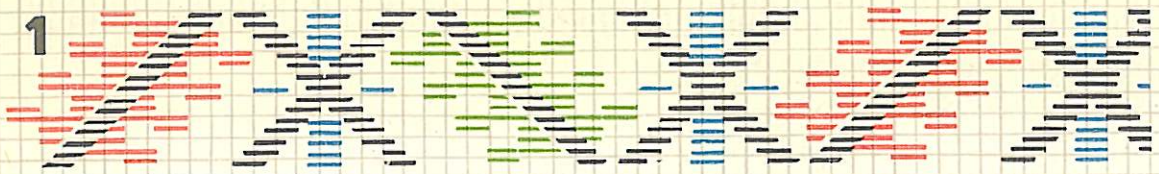

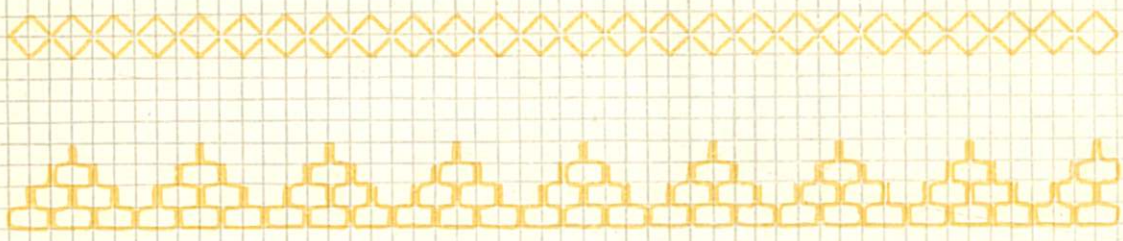

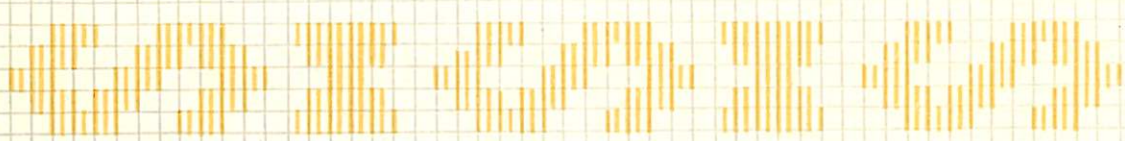

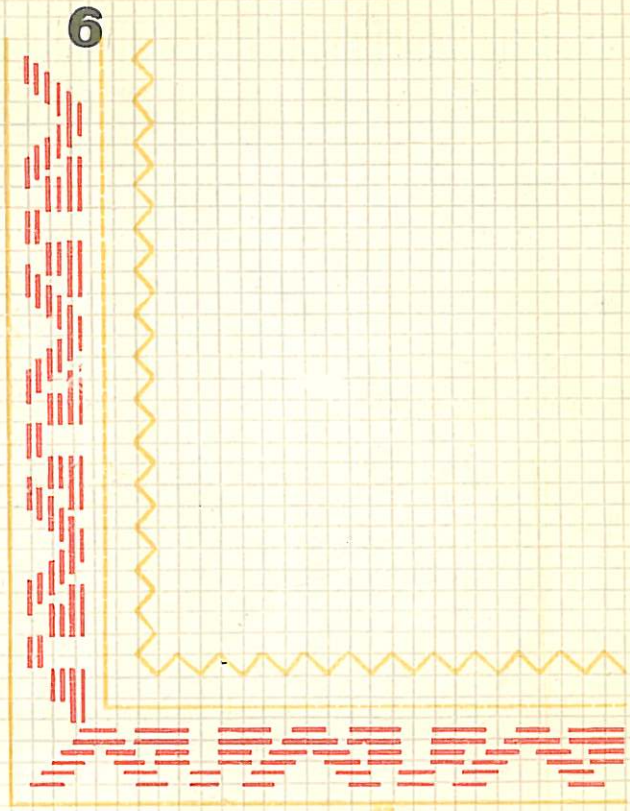

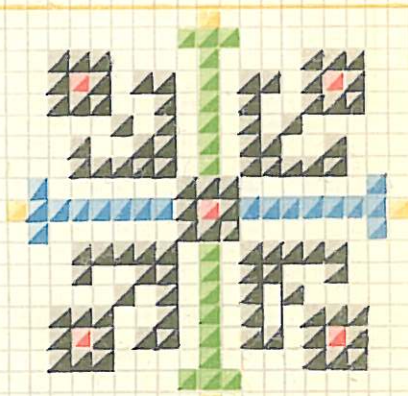

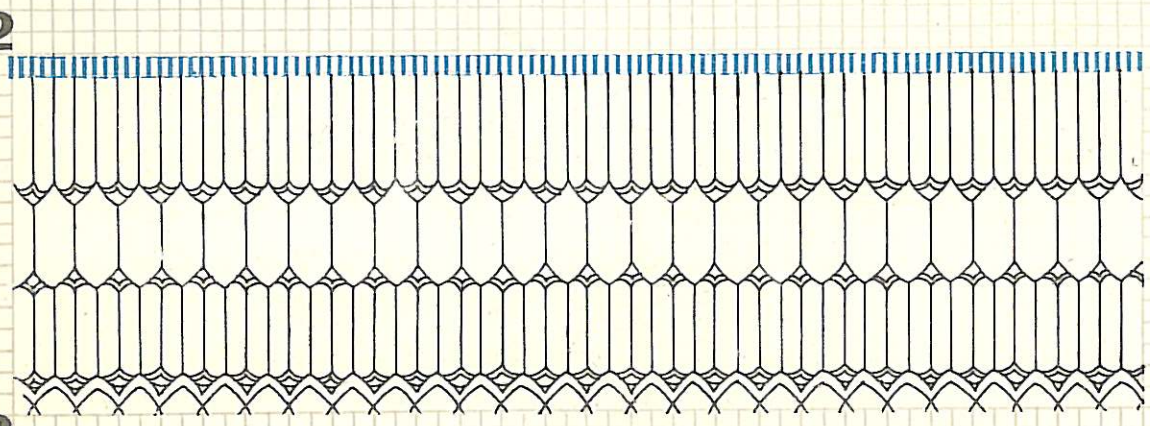

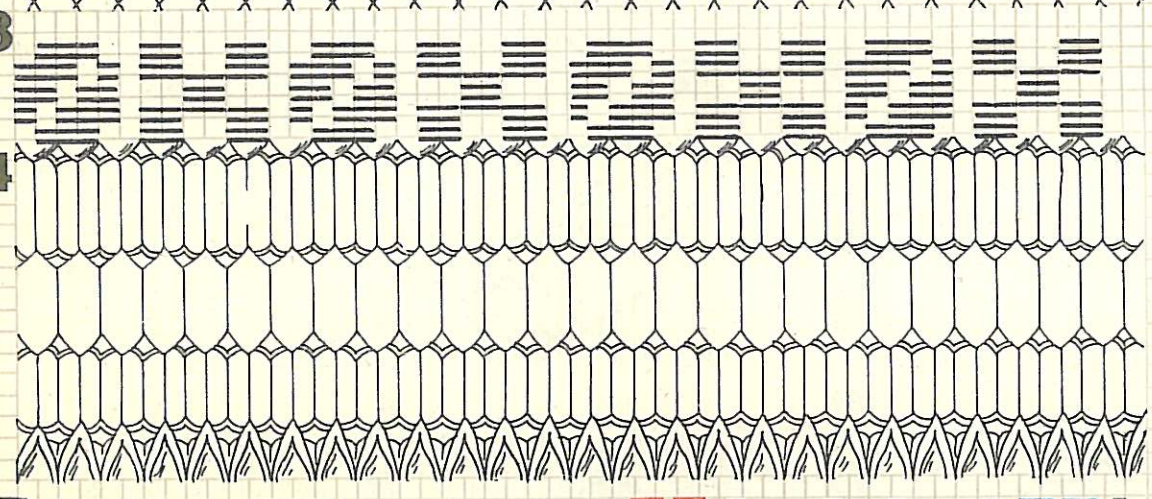

1 *Umăr*
2 *Creț*
3,4,5 *Fodor*
6 *Piept*

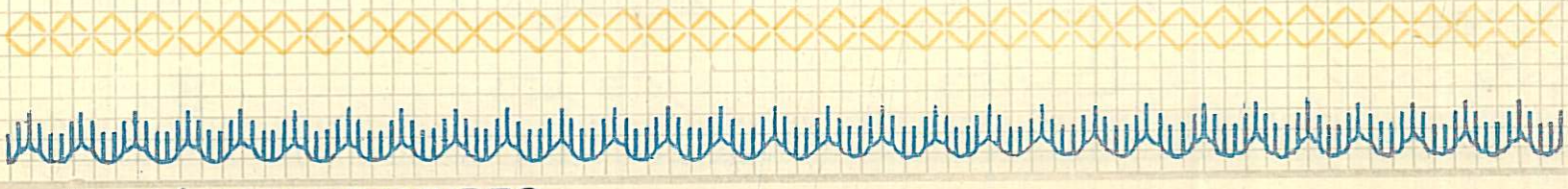

CĂMAȘĂ DE MARAMUREȘ

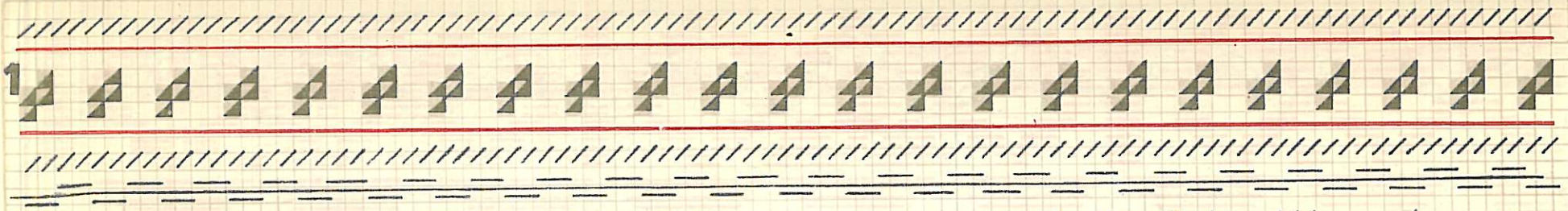

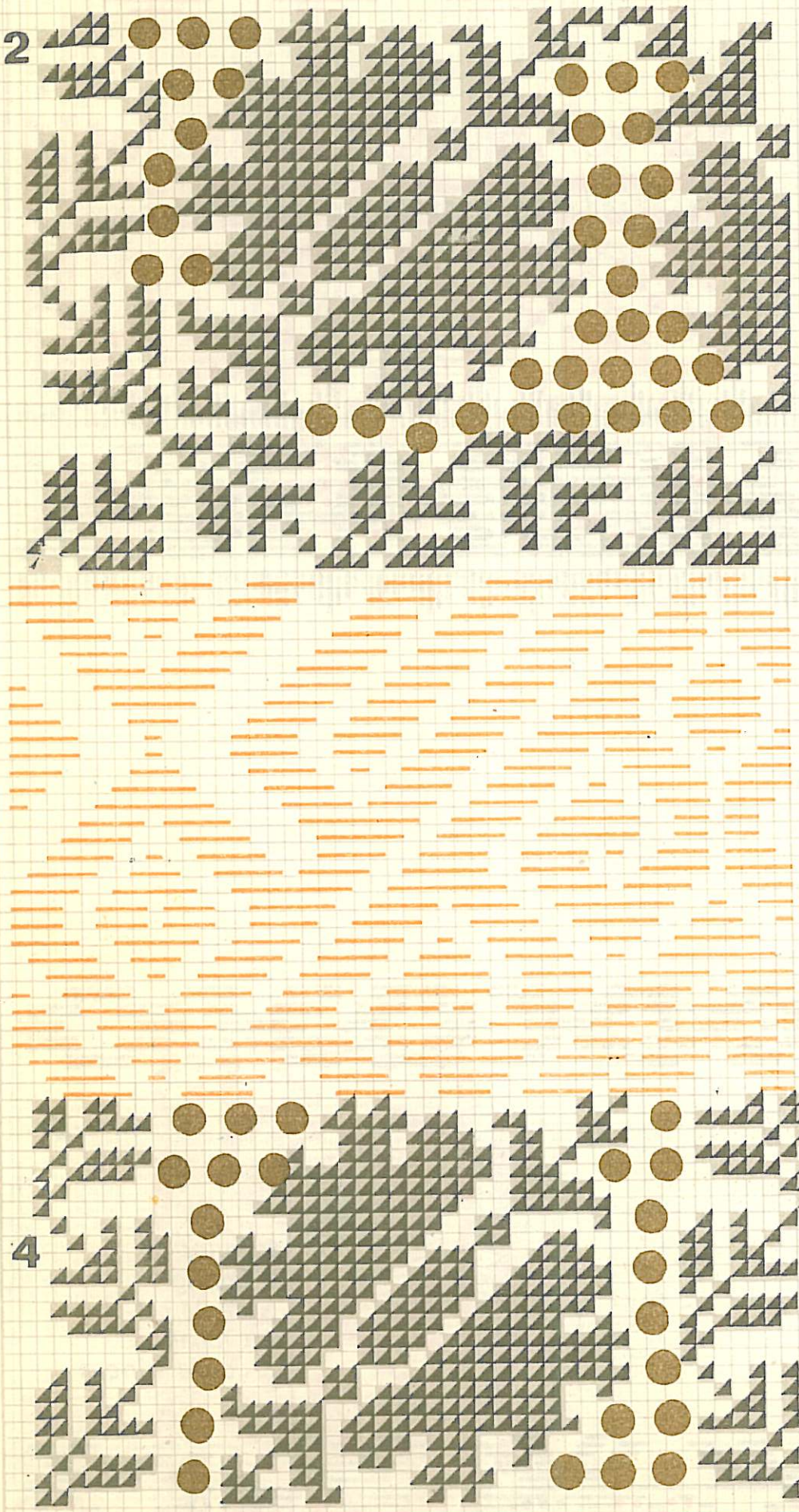

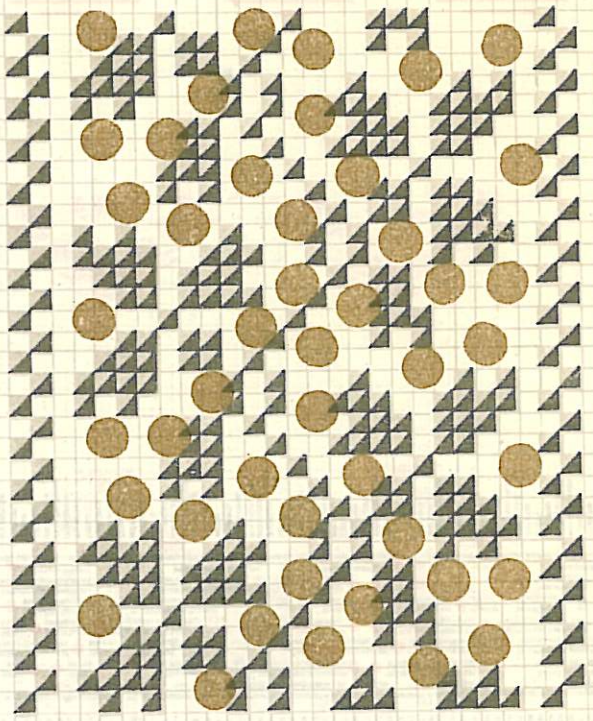

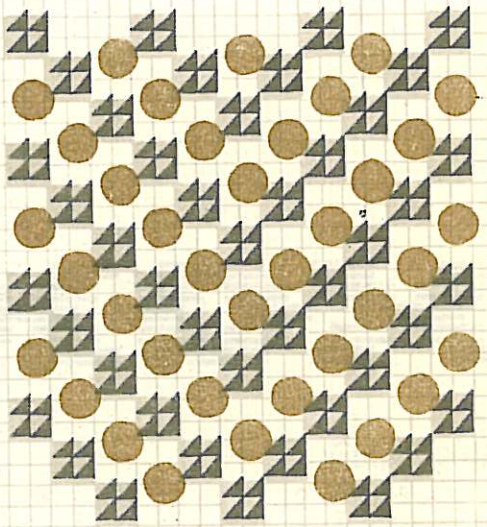

1 Guler
2 Altiță
3 Încreț
4 Rînd pe mînecă
5 Jos la mînecă
6 Piept
7 Cheiță
8 Spate
9 Gură

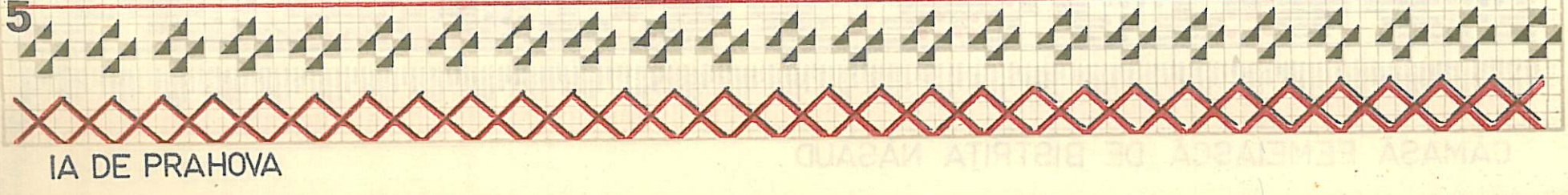

IA DE PRAHOVA

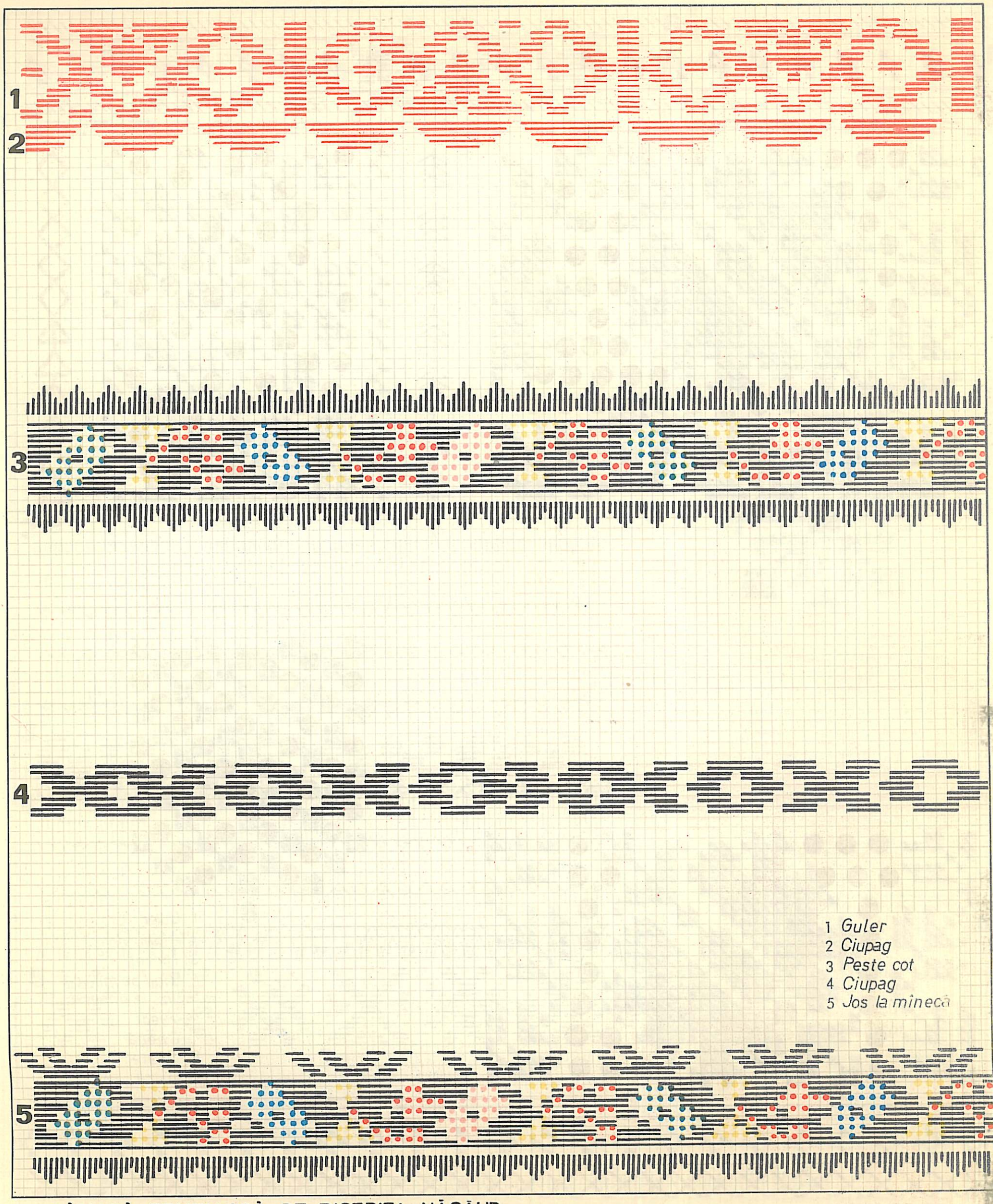

1 *Guler*
2 *Ciupag*
3 *Peste cot*
4 *Ciupag*
5 *Jos la mînecă*

CĂMAŞĂ FEMEIASCĂ DE BISTRIŢA NĂSĂUD

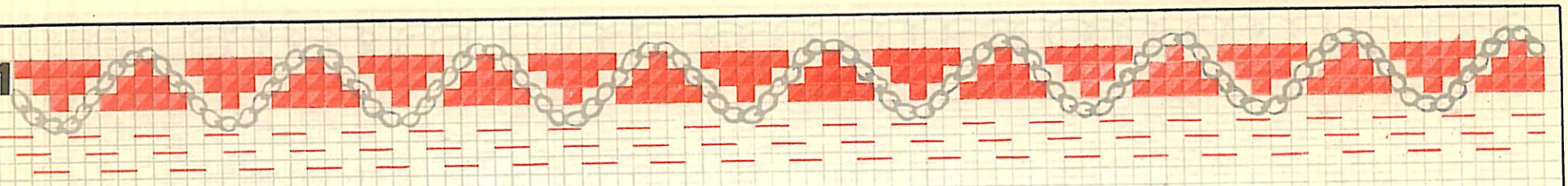

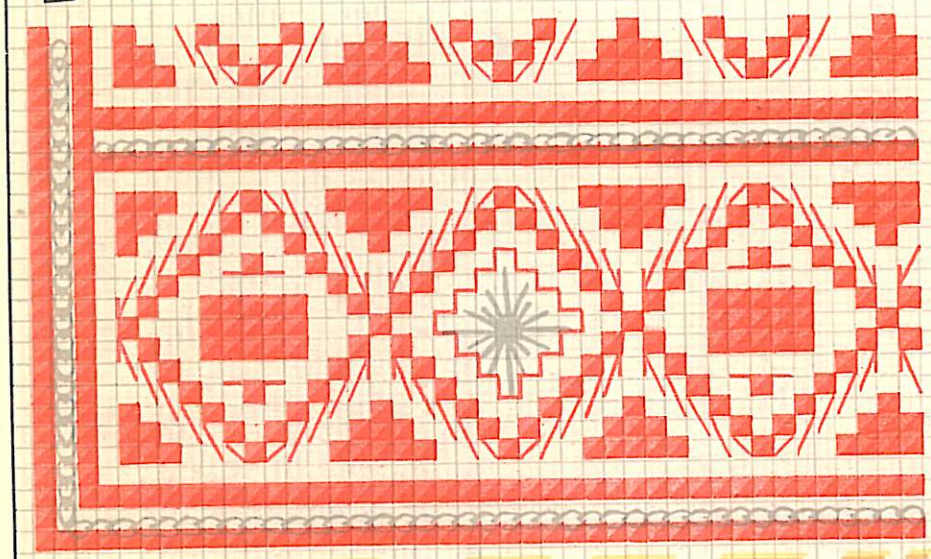

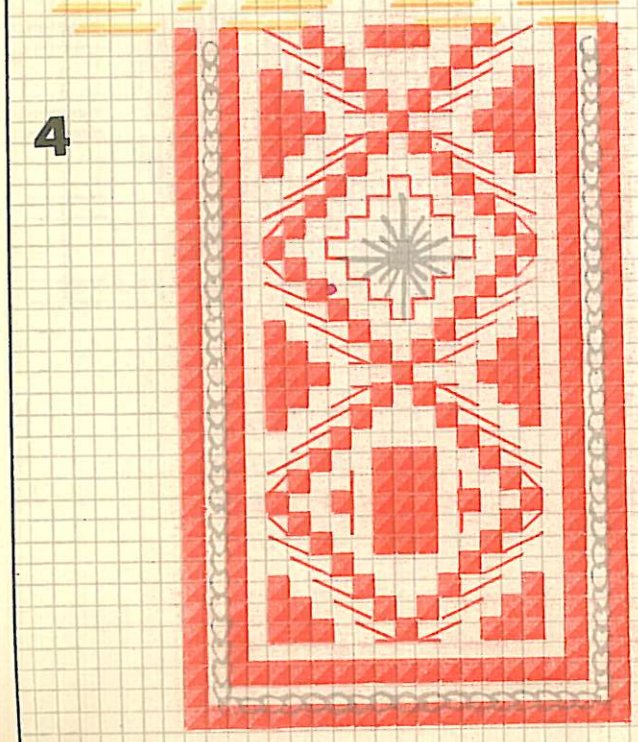

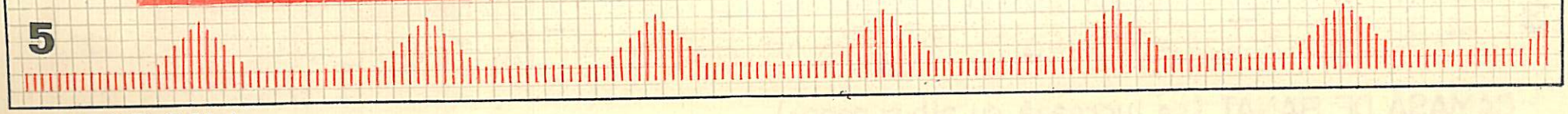

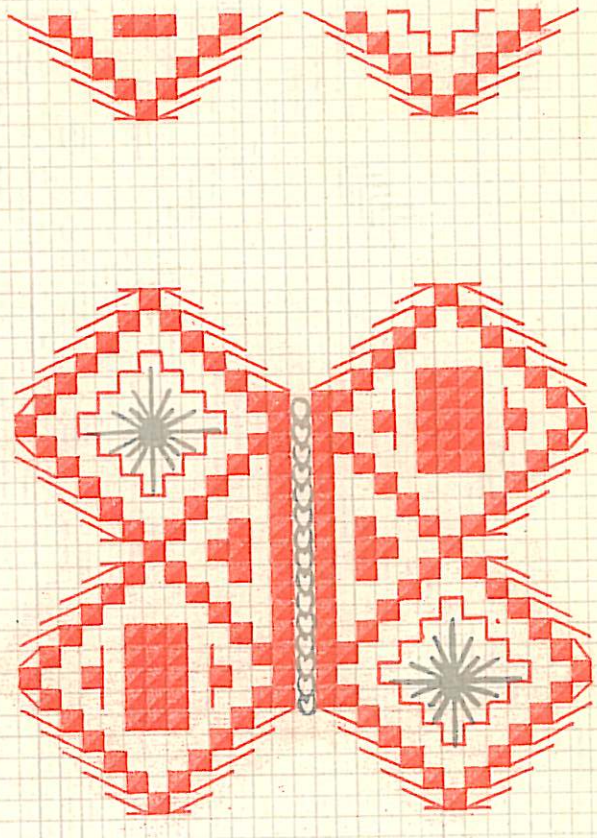

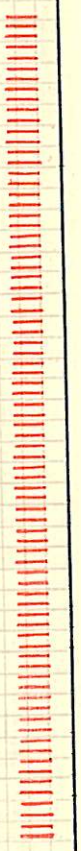

1 *Guler, ciupag*
2 *Altiță*
3 *Încreț*
4 *Rînduri pe mînecă*
5 *Jos la mînecă*
6 *Cheiță*
7 *Piept*
8 *Gură*

CĂMAȘĂ DE BANAT (se lucrează cu alb și negru)

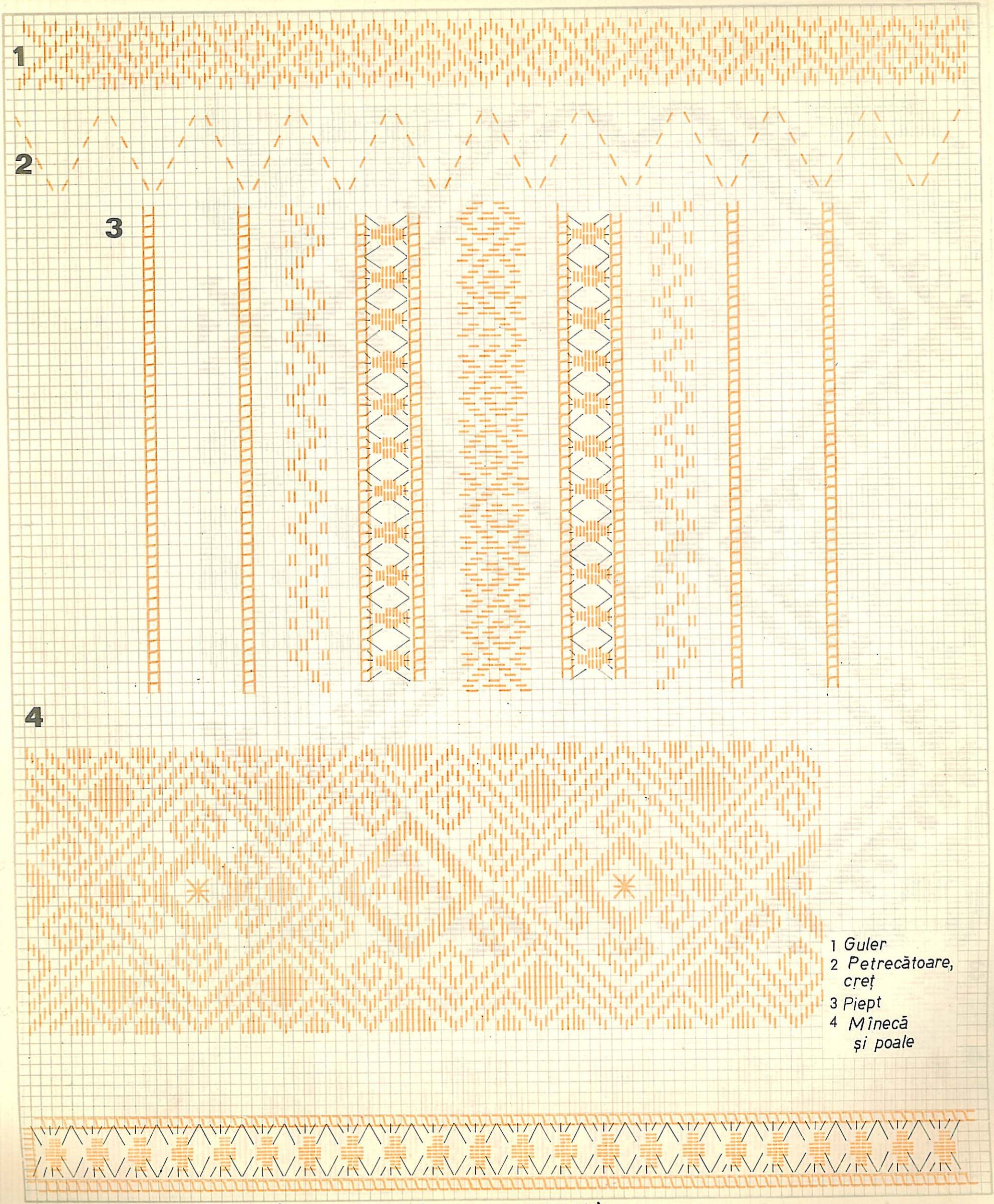

1 *Guler*
2 *Petrecătoare, creț*
3 *Piept*
4 *Mînecă și poale*

CĂMAȘĂ BĂRBĂTEASCĂ DE OLTENIA (se lucrează în alb)